

Laura Jalasjoki

VUOROPUHELUA VAI VEDÄTYSTÄ?

**Maailmanpankin konsultaatiokäytännöt ja kehitysnarratiivi
vallankäyttönä**

Tampereen yliopisto
Politiikan tutkimuksen laitos
Kansainvälinen politiikka
Pro gradu – tutkielma
Syyskuu 2005

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen laitos

JALASJOKI, LAURA: Vuoropuhelua vai vedätystä?

Maailmanpankin konsultaatiokäytännöt ja kehitysnarratiivi vallankäyttönä

Pro gradu -tutkielma, 82 s.

Kansainvälinen politiikka

Syyskuu 2005

Tutkielman aiheena on Maailmanpankin käytäntö ottaa kehitysprojektien koskettamien ryhmien edustajia mukaan kehitystoiminnan suunnitteluun. Tutkimuskysymys on, kykenevätkö kehitysmaiden marginalisoiduimmat ihmiset vaikuttamaan itseään koskevaan kehitykseen. Tarkastelen Maailmanpankin 2000-luvun alkuvuosina tekemän Alkuperäiskansoja koskevan toimintapolitiikan uudistuksen yhteydessä järjestettyä globaalia konsultointiprosessia. Alkuperäiskansojen vaikutusmahdollisuudet konsultoinnin kautta olivat rajalliset ja niihin osallistuneet ovat ilmaisseet tyytymättömyytensä prosessin toteutukseen. Konsultointien pääasiallinen tarkoitus näyttää olevan legitimoida Maailmanpankin toiminta aikana, jolle on tyypillistä puhe hyvästä hallinnosta, osallistumisesta ja demokratiasta. Vahvimpien valtioiden intressit määrittävät edelleen vallitsevan maailmanjärjestyksen sekä kehityksen suunnan ja viime kädessä ne sanelevat rajat globaalin demokratian toteutumiselle. Myös globaalin kansalaisyhteiskunnan mahdollisuudet taata marginalisoitujen ryhmien osallistuminen kyseenalaistuvat.

Sijoitan tutkimukseni postkoloniaaliseen teoriakehykseen. Postkoloniaalinen teoria näkee globaalin hallinnan keinot, mukaan lukien Maailmanpankin kehitystoiminnan, länsimaiden vallankäytön välineenä ja kehitysideologian levittämisen tiedollisena kolonialismina. Kehitystoimintaa voidaan kutsua kehitysnarratiiviksi, ainoana totuutena esitetyksi kertomukseksi globaalin kehityksen suunnasta ja muodosta. Sen avulla länsimainen eliitti pystyy hallitsemaan suurta osaa muuta maailmaa.

Metodologisena apuvälineenä käytän Jacques Derridan kehittämää ja monien postkolonialistien soveltamaa dekonstruktiota. Dekonstruktio avulla tarkennan huomioni kehitysnarratiivin taustalla piileviin läntisiin intresseihin, joita osallistumiskäytännöt peittelevät. Dekonstruktio paljastaa, että osallistumisen korostamisesta koituu Maailmanpankille ja valtaapitävälle globaalille eliitille lopulta enemmän hyötyä kuin kehityksen kohteena oleville ihmisille. Kehitysnarratiivin puitteissa köyhille ihmisille jää lopulta aina objektin rooli huolimatta heidän pyrkimyksistään omaehtoiseen toimijuuteen.

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO: Maailmanpankki ja marginalisoitujen ääni kehityksessä	4
2. TEOREETTINEN NÄKÖKULMA.....	7
2.1. Postkolonialismi kansainvälisen politiikan tutkimuksessa.....	7
2.2. Kehitysnarratiivi osana modernin ajan tiedollista kolonialismia.....	11
3. DEKONSTRUKTIO METODOLOGISENA LÄHESTYMISTAPANA.....	13
4. KEHITYSNARRATIIVI DISKURSIIVISENA VALTANA.....	16
5. MAAILMANPANKKI: KEHITYKSEN SUUNNANNÄYTTÄJÄ	19
5.1. Maailmanpankki lyhyesti.....	19
5.2. Maailmanpankki ja hyvä hallinto.....	21
5.3. Maailmanpankki ja globaalin hallinnan demokraattisuus	24
5.4. Globaalia hallintaa vai reaalipoliittista vallankäyttöä?.....	26
6. KANSALAISYHTEISKUNTA MAAILMANPANKIN RINNALLA	28
6.1. Kansalaisyhteiskunta toimijana.....	28
6.2. Kansalaisyhteiskunta ja globaali demokratia.....	31
6.3. Osallistumiskanavat Maailmanpankin toiminnan linjaamisessa.....	34
7. ALKUPERÄISKANSOJA KOSKEVAN TOIMINTAPOLITIIKAN UUDISTUS	36
7.1. Alkuperäiskansoja koskevan toimintapolitiikan sisältö ja merkitys	37
7.2. Globaali konsultaatioprosessi	40
7.3. Alkuperäiskansojen osallistuminen konsultaatioihin	42
7.4. Alkuperäiskansojen ponnistelut dialogin lisäämiseksi.....	44

8. OSALLISTUMISEN JA VUOROPUHELUN ESTEET	47
8.1. Käytännön esteitä osallistumiselle ja edustavuudelle.....	47
8.2. Asiantuntijuuden kulttuuri osallistumisen esteenä.....	49
9. EDUSTUS, OSALLISTUMINEN, TOIMIJUUS: TOTEUTUIKO	
MIKÄÄN?	52
9.1. Kansalaisyhteiskunta osallistumiskanavana	52
9.2. Voivatko kansalaisjärjestöt edustaa marginalisoituja?.....	54
9.3. Kansalaisyhteiskunta osana kehitysnarratiivia.....	56
9.4. Marginaalin oma ääni	58
10. MAAILMANPANKIN OSALLISTUMISKÄYTÄNTÖJEN JA	
KEHITYSNARRATIIVIN DEKONSTRUKTIO	61
10.1. Dekonstrukttiivinen kaksoisliike.....	61
10.2. Alkuperäiskansojen osallistuminen poissulkemisen keinona	63
10.3. Kehitysnarratiivin dekonstruktio.....	65
10.4. Oma tietäjäpositioni.....	67
11. YHTEENVETO.....	70
Primääriaineisto	72
Sekundääriaineisto	74
Lähteet.....	76

1. JOHDANTO: Maailmanpankki ja marginalisoitujen ääni kehityksessä

Maailmanpankki vaikuttaa miljoonien ihmisten elämään sekä suoraan rahoittamiensa kehitysprojektien kautta että epäsuorasti rakentaessaan globaalia kehitysdiskurssia. Pankin mandaatti on köyhyyden kitkeminen maailmasta¹. Tätä tavoitetta sinänsä tuskin kukaan haluaa kritisoida, mutta Maailmanpankkia kohtaan esitetty kritiikki on kuitenkin kasvanut ajan myötä. Kritiikki juontaa juurensa pitkälti siitä tosiasiasta, että edustus ja päätöksenteko Maailmanpankin päättävissä elimissä, kuten muissakaan merkittävässä kansainvälisissä organisaatioissa, ei ole tasapuolista. Maailmanpankissa tämä johtuu jäsenmaiden erilaisesta varallisuudesta ja päätöksenteon dollari ja ääni-periaatteesta.² Toisaalta kritiikki kohdistuu rahoituslaitosten valtuuksiin vaikuttaa voimakkaasti köyhien valtioiden politiikkaan ehdollisten lainojen muodossa. Vaikka viime aikoina Maailmanpankissa on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota ”köyhien ääniin”, sen lainananto ja sopimukset tehdään kuitenkin selkeästi valtiotasolla.³ Parhaimmissakin tapauksissa projektien ja itse kehityksen ”omistajuus” on siis, ainakin retoriikan tasolla, köyhien maiden hallituksilla; mutta missä suhteessa köyhien maiden kansalaisilla on sananvaltaa suhteessa heitä itseään koskevaan kehitykseen?

Kehityskysymykset ovat aihealue, joka on viime aikoina noussut hyvin näkyvästi kansainvälisepoliittiselle agendalle. Esimerkiksi YK:n vuosituhatjulistus globaaleine kehitystavoitteineen on nostanut kehityksen itsessään päämääräksi⁴. Myös kehityksen välineellinen arvo nähdään usein esimerkiksi terrorismin torjunnan, globaalien ympäristöuhkien ja maailmantalouden vakauden yhteydessä. Maailmanpankin tarkastelu liittyykin aiheeseen myös globaalin hallinnan kysymyksiin. Maailmanpankki on osa globaalia hallintaa, ja aihe liittyy siis myös kysymykseen demokraattisen globaalin hallinnan mahdollisuudesta. Lähestyn kuitenkin aihepiiriä valtavirran tutkimuksesta poikkeavasta näkökulmasta, paremminkin kehitystoiminnan arvoissa piilevästä vallankäytöstä kuin kansainvälisen päätöksenteon mekaniikasta käsin. Sijoitan

---

¹ World Bank [www-dokumentti]

² Patomäki & Teivainen 2003, 78.

³ Stiglitz 2003, 50.

⁴ YK: Vuosituhattulistuksen kehitystavoitteet. [www-dokumentti]

tutkielmani postkolonialististen teorioiden muodostamaan viitekehykseen; toisaalta pyrin käyttämään metodologisena apuvälineenä dekonstruktiota, joka on totuttu liittämään ensisijaisesti poststrukturalismiin⁵.

Tiettyjen niin kutsutun hyvän hallinnon kriteerien voimaansaattaminen kehitysmaiden valtiojärjestelmässä on Maailmanpankin lainanannon ehtona. Itse Maailmanpankin rakenne ja toimintatavat eivät kuitenkaan ole verrattavissa demokraattisten valtioiden toimintaan. Kuten useissa kansainvälisissä järjestöissä ja instituutioissa, päätöksenteko Maailmanpankissa tapahtuu usein tavoilla ja olosuhteissa, joita ei hyväksyttäisi demokraattisen valtion sisäisessä politiikassa. Hyvän hallinnon kriteereistä muun muassa päätöksenteon läpinäkyvyys eli tiedon avoimuus, päättäjien tilivelvollisuus ja vastuu päätöksistään sekä kansalaisten osallistumismahdollisuudet ovat seikkoja, jotka eivät toteudu riittävästi Maailmanpankin toiminnassa. Maailmanpankin arvostelijat kysyvätkin, onko vaatimus tietynlaisesta, hyvän hallinnon kriteerit täyttävästä kehityksestä lainanottajamaissa oikeutettu, jos se välitetään sellaisen instituution kautta, joka ei itse noudata kyseisiä vaatimuksia.⁶

Kohdistan tutkimuskysymykseni nimenomaan yhteen hyvän hallinnon periaatteeseen, nimittäin osallistumiseen, ja rajaan sen Maailmanpankin toiminnallisen politiikan suunnitteluprosessiin. Tutkin, minkälaisia osallistumiskanavia Maailmanpankki tarjoaa kehitysmaiden asukkaille suunniteltaessa Pankin toimintapolitiikkaa ja käytäntöjä. Ovatko kehitysmaiden ihmiset vain passiivisia kehityksen kohteita, vai onko heillä mahdollisuus osallistua globaalin kehystoiminnan hallinnointiin tarjolla olevien vaikutuskanavien välityksellä?

Tutkimusaiheeni pohjautuu pohjimmiltaan kysymykseen vallasta. On tärkeää tiedostaa, kuinka kehitys itsessään ymmärretään; kenellä on valta sen määrittelemiseen ja kenen odotetaan ”kehittyvän”. Kansainvälinen kehitysyhteistyö ei ole pelkkää altruismia ja globaaliin oikeudenmukaisuuteen pyrkimistä vaan usein myös poliittista toimintaa, joka

---

⁵ Culler 1982, 22-30.

⁶ Patomäki & Teivainen 2003, 83.

voidaan nähdä jopa jonkinasteisena uuskolonialismina. Erottamaton osa globaalia kehitysprojektia on rikkaiden valta köyhiin nähden, eli globaalin pohjoisen valta etelään nähden. Köyhillä ja ”alikehittyneillä” on hyvin rajoitetusti valtaa määrittellä itse haluamansa kehityksen suunta, tai konkreettisesti pyrkiä siihen.

Perimmäinen tutkimuskysymykseni on, mahdollistavatko Maailmanpankin olemassa olevat osallistumiskanavat kehityksen kohteena olevien ihmisten äänen kuuluvuuden määrittelyssä, millaista kehityksen tulisi olla ja kuinka sitä toteutetaan.

Maailmanpankki, kuten muutkin kansainväliset kehitys- ja rahoituslaitokset, uudistaa ja ajantasaistaa toiminnallista politiikkaansa – toiminnan direktiivejä, linjauksia ja käytäntöjä - muutaman vuoden välein. Lisäksi uusia toimintatapoja ja direktiivejä luodaan tarpeen mukaan. Johtavana kehityslaitoksena Maailmanpankilla on tärkeä asema kansainvälisen kehitysdiskurssin ja -käytäntöjen muovaamisessa. Lisäksi sen asettamia eri alojen standardeja ja suosituksia noudattavat toiminnassaan muutkin kehitysrahoittajat⁷.

Toiminnallisen politiikkansa eri osa-alueita luodessaan ja uudistaessaan Pankki järjestää yleensä konsultaatioita, joiden tarkoitus on mahdollistaa kansalaisyhteiskunnan ja asianomaisten kehityksen kohteiden osallistuminen kyseisten käytäntöjen suunnitteluun. Konsultaatiot toteutetaan erilaisten kokousten, työpajojen, videokonferenssien ja nettikeskustelujen avulla sekä vastaanottamalla kirjallista palautetta.⁸ Tutkielmassani keskityn keväällä 2005 päätökseen saatettuun Alkuperäiskansoja koskevan toimintapolitiikan (Indigenous Peoples Policy) uudistusprosessiin ja siihen sisältyneeseen globaalin kansalaisyhteiskunnan ja alkuperäiskansojen konsultointiin.

Alkuperäiskansojen osallistumiseen keskittyminen palvelee myös tarkoitustani perehtyä kaikkein marginalisoituneimpien ryhmien osallistumiseen, kun kyseessä on heitä itseään koskeva kehitys. Alkuperäiskansat ovat usein kotimaissaan vähemmistöjä ja heiltä puuttuu usein edustus poliittisissa prosesseissa sekä valtioiden sisällä että

---

⁷ Esimerkiksi valtiolliset vientiluottolaitokset noudattavat Maailmanpankin ympäristöstandardeja. Finnvera: Ympäristöselvitykset kuuluvat riskiarvioon [www-dokumentti]

⁸ World Bank: Outreach to Civil Society [www-dokumentti]

globaalissa päätöksenteossa. Alkuperäiskansojen kautta aukeaa kiinnostava mahdollisuus tutkia toimijuuden ehtoja ja demokratian toteutumista Maailmanpankin edustaman kehityskäsityksen muovaamisessa ja hallinnoinnissa. Toinen toimijuuden ulottuvuus työssäni on kansalaisyhteiskunta; termi, joka lähes poikkeuksetta yhdistetään osallistumiseen. Niinpä tutkiessani marginalisoitujen alkuperäiskansojen edustusta globaalilla tasolla joudun myös analysoimaan kansalaisyhteiskunnan käsitettä, josta on tullut erottamaton osa niin kehitystoimintaa kuin globaalia hallintaakin.

Analyysivaiheessa apuna käyttämäni dekonstruktio ei pyri virheiden osoittamiseen, vaan näyttämään, kuinka totuuksia tuotetaan.⁹ Postkolonialistisesta näkökulmasta valtavirran kehityskäsitys voidaan nähdä eurooppalaisten ja pohjoisamerikkalaisten rahoittajien sekä kehitysammattilaisten tuottamana ”totuutena” haluttavan kehityksen luonteesta ja keinoista, joilla siihen tulisi pyrkiä. Jääkö kehityksen kohteille itselleen tällöin todellisia mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskevaan kehitykseen? Osallistuminen ja empowerment kuitenkin kuuluvat retoriikan tasolla kehitysnarratiivin sisältämään kehityskäsitykseen esimerkiksi hyvän hallinnon kriteerien muodossa. Näin ollen tutkielmassani dekonstruktion kohteena on myös globaali kehitysnarratiivi, jota Maailmanpankki rakentaa ja ylläpitää.

2. TOOREETTINEN NÄKÖKULMA

2.1. Postkolonialismi kansainvälisen politiikan tutkimuksessa

Kansainvälinen politiikka esiintyy tieteenalana, jonka kenttänä on lähtökohtaisesti koko maailma, mutta etelä-pohjoinen -suhteet ja kolmannen maailman todellisuus eivät

---

⁹ Spivak 1996b, 27.

kuulu alan suosituimpien tutkimuskohteiden joukkoon.¹⁰ Tämä hiljaisuus kieli tieteenalalan eurooppalaisesta syntyperästä ja lienee myös perintöä siirtomaa-ajalta, jolloin siirtomaita ei laskettu itsenäisinä toimijoina mukaan kansainväliseen politiikkaan, vaan huomio keskittyi eurooppalaisten emävaltioiden keskinäisiin suhteisiin. Nykyisellekin valtavirran kansainväliselle politiikalle on monessa suhteessa ominaista eurosentrisyys ja suppea käsitys vallasta, eli keskittyminen muodolliseen, länsimaisiin käsitteisiin kuten valtioon nojaavaan politiikkaan. Toisaalta edes kansainvälisen politiikan tutkimuksen niin sanottu kolmas debatti postmoderneine ja post-positivistisine tuulineen ei ole nostanut globaalia etelää tieteenalalan valokiilaan, vaikka sen myötä onkin jossain määrin alettu tunnustaa, ettei tiede ole universaalista tai objektiivista, vaan tietäjän asema ja intressit värittävät aina tietoa. Esimerkiksi R.B.J.Walker kritisoi kansainvälistä politiikkaa eurosentrisyydestä ja tieteenalalan asettumisesta länsimaisen hegemonian tukijaksi. Hänen mukaansa kansainvälisen poliittisen teorian paradoksi on se, että se pyrkii käsittelemään koko maailman laajuisia ilmiöitä lähestulkoon yksinomaan yhdestä ja samasta kulttuurisesta ja älyllisestä perspektiivistä käsin.¹¹ Tämä kieli tiedon ja vallan, tai tieteen ja vallan, kiinteästä suhteesta. Poststrukturalisteja ja postmodernisteja seuraten myös postkolonialismin teoreetikot ovat osoittaneet, kuinka jonkin tiedon universaaliksi totuudeksi julistaminen on vallankäytön väline. Vallanpitäjät ovat kautta aikain määritelleet sen, mikä on totuus, vahvistaakseen siten omaa valtaansa. Vauraiden länsimaiden käyttäessä suurinta valtaa maailmanpolitiikassa niille on ollut edullista, että länsimainen tiedeperinne tutkimuskohteineen ja lähestymistapoineen on hallinnut myös kansainvälisen politiikan tutkimusta.

Etelä-pohjoinen -suhteisiin keskittyvät etupäässä kehitysmaatutkimus, koloniaalinen diskurssianalyysi, postkoloniaalinen teoria, jotkut feministiset teoriat ja jossakin määrin globalisaatioteoria. Tieteenalojen välinen vuoropuhelu on toistaiseksi ollut hyvin vähäistä. Esimerkiksi Phillip Darby on osaltaan pyrkinyt tuomaan postkoloniaalista

---

¹⁰ Tässä vaiheessa on aiheellista perustella käytettyjen termien kirjoa. Puhuttaessa nk. kehitysmaista termiä ”kolmas maailma” käytetään edelleen laajalti alan kirjallisuudessa, vaikka sosialististen maiden ”toista maailmaa” ei enää olekaan. Samoin käytetään termiä etelä yleisnimityksenä kehitysmaalle ja sen vastaparina asiayhteydestä riippuen joko termiä pohjoinen (vrt. etelä-pohjoinen -dialogi) tai länsi (vrt. länsimainen kulttuuri jne.).

¹¹ Walker 1984, 182.

tutkimusta lähemmäs kansainvälistä politiikkaa. Hänen mukaansa yksi postkolonialismin määritelmä on, että se tarkoittaa laajaa joukkoa käsitteitä ja lähestymistapoja, jotka pyrkivät ymmärtämään kolonialistisen hallinnan kokemusta uusilla tavoilla. Niille on yhteistä länsimaiden hegemonian kyseenalaistaminen ja sitä vastaan nouseminen nimenomaan maailmankatsomuksen, käsitteiden ja tietoteorian tasolla. Termin ”post”-etuliite viittaa osittain muodollisen kolonialismin jälkeiseen historialliseen aikakauteen, siis siirtomaiden itsenäistymisen jälkeiseen aikaan. Yksi postkolonialismin teeseistä on kuitenkin, että nykymaailmassa vallitsee edelleen monenlaisia kolonisoivia valtasuhteita, joista suuri osa on paikannettavissa entisten siirtomaavaltojen ja siirtomaiden, tai globaalien pohjoisen ja etelän, välisiin suhteisiin. Nämä epäsymmetriset valtasuhteet näyttäytyvät valtavirran politiikassa, tieteessä ja useimpien länsimaisten ihmisten ajattelussa luonnollisina ja jopa oikeutettuina. Postkolonialistit pyrkivät analysoimaan tätä tilannetta etelän näkökulmasta tutkimalla muun muassa maantieteellisen sijainnin, sukupuolen, rodun ja luokan vaikutuksia identiteetteihin ja valtaan. Ehkä osuvin määritelmä onkin nähdä postkolonialistinen tutkimus kolmannen maailman ihmisten pyrkimyksenä luoda oma tiedollinen ja poliittinen tilansa maailmassa, jota länsi edelleen dominoi tiedollisesti ja kielellisesti (ja tietenkin myös taloudellisesti), ja haastaa kolmannen maailman vääristyneet representaatiot lännessä. Postkoloniaalinen tutkimus pyrkii siis poliittiseen muutokseen postkoloniaalisen epistemologian luomisen kautta.¹² Se tarjoaa myös välineen kehitysnarratiivissa piilevän länsimaisen vallankäytön paljastamiseen.

Postkoloniaalinen tutkimus on tutkimussuuntana vahvinta kirjallisuudentutkimuksen alalla, eritoten siirtomaiden ja sittemmin kolmannen maailman kirjallisuuden tutkimuksessa¹³. Monet postkolonialismin teoretikot, kuten Edward Said, Phillip Darby tai Gayatri Chakravorty Spivak¹⁴ ovatkin lähestyneet aihepiiriä ja kartoittaneet kolonialistista, imperialistista ja postkolonialistista politiikkaa kirjallisuuden- ja kulttuurintutkimuksen avulla. Muun muassa Darby on kuitenkin peräänkuuluttanut kansainvälisen politiikan tieteenalan dekolonisaatiota, tai kansainvälisen

---

¹² Darby 1998, 217-219.

¹³ Ibid.

¹⁴ Katso esim. Said 1993 ja Spivak 1996a

postkolonisaatiota. Tällä hän tarkoittaa, että erilainen tieto, ymmärrys ja kokemus kansainvälisestä järjestelmästä olisi nostettava perinteisen tieteelliseksi ymmärretyn tiedon rinnalle. Se mahdollistaisi niiden aiheiden ja ihmisten, jotka normaalisti on painettu unohduksiin kansainvälisestä politiikasta puhuttaessa, tuomisen agendalle – toisin sanoen se mahdollistaisi kolmannelle maailmalle tärkeiden ja luontevien aiheiden käsittelemisen kansainvälisessä politiikassa.¹⁵

Postkoloniaalinen teoria kritisoi prosesseja, joissa länsi tuottaa omia tarkoitusperiään ja identiteettiään tukevaa, vinoutunutta tietoa muiden maanosien muodostamasta Toisesta¹⁶. Tästä näkökulmasta katsottuna kehitysnarratiivi, asettaessaan pitkälti länsimaisen modernisoitumisen universaaliksi haluttavan kehityksen malliksi ja mittapuuksi, toimii paitsi hallinnan välineenä myös länsimaisen identiteetin vahvistajana ja oikeuttajana.

Postkoloniaalinen teoria ei kuitenkaan toimi pelkästään lännen hallinnan muotojen paljastajana, vaan sen valossa voidaan nähdä myös kolmannen maailman selviytymistarinat. Sen avulla kyetään havaitsemaan ne uudet strategiat, joilla paikalliset yhteisöt muodostavat toimijuuttaan globalisaation paineessa.¹⁷ Siten se soveltuu myös sen tutkimiseen, millaisia vaihtoehtoja kehityksen kohteena olevilla ihmisillä on hyödyntää ja muokata toisaalla määriteltyä kehitysnarratiivia omiin tarkoitusperiinsä. Niinpä kun esimerkiksi globaali kansalaisyhteiskunta vaatii hyvän hallinnon toteuttamisesta hallitustenvälisissä järjestöissä ja muissa globaalien hallinnan välineissä, se voidaan nähdä yrityksenä kääntää hallinnan välineet hallitsijaa itseään vastaan.

Tarkasteltaessa globaalia hallintaa, joka nimensä mukaisesti ymmärretään globaaliksi, eli koko maapalloa koskettavaksi asiaksi, postkoloniaalinen teoria tuo mukaan perusteellista kritiikkiä muistuttaessaan, että käsite on nykyisellään täysin riippuvainen eurooppalaisperäisestä valtioiden järjestelmästä.

---

¹⁵ Darby 2003, 142.

¹⁶ Tämän ajatuksen teki tunnetuksi Edward Said kirjassaan *Orientalism*.

¹⁷ *Ibid.*

2.2. Kehitysnarratiivi osana modernin ajan tiedollista kolonialismia

Lähtiessäni tutkimaan osallistumiskanavia Maailmanpankin toiminnan ohjaamisessa oletukseni on, että Maailmanpankin edustamaan valtaviiran kehityskäsitteeseen – kutsun sitä siis kehitysnarratiiviksi - sisältyy implisiittisesti valtasuhde, jossa globaali eliitti määrittelee, kenen on kehityttävä, mihin suuntaan ja millä keinoilla. Tämä on olennaista, koska tällainen valtasuhde on ristiriidassa Maailmanpankin niiden käytäntöjen kanssa, jotka pyrkivät mahdollistamaan asianosaisten osallistumisen itseään koskevan kehityksen suunnitteluun. Postkoloniaalinen teoria toimii aiheen kannalta hyvänä kehyksenä, koska sen kiinnostuksen kohteisiin kuuluvat nimenomaan ne tiedolliset tavat, joilla länsi hallitsee muuta maailmaa.

Moderni länsi on harjoittanut tiedollista kolonialismiaan eri tavoin eri aikoina, mutta aina samansuuntaisin motiivein ja lopputuloksin. Suhteet muihin maanosiin ovat aina palvelleet läntisen maailman tarpeita. Muiden muassa Ashcroftin mukaan niin imperialismi kuin globalisaatiokin ovat kuitenkin leimallisesti modernin ajan tuotteita. Modernit pyrkimykset laajenemiseen ja hallintaan aiheuttivat myös pyrkimyksen identiteetin hallintaan niin Euroopassa kun siirtomaissa. Ashcroft osoittaa, että modernin ajan alku sattui yksiin eurooppalaisen imperialismin synnyn kanssa ja vetää tästä johtopäätöksen, että muodostaessaan modernia omakuvaansa Eurooppa leimasi välttämättä ei-eurooppalaisuuden ei-moderniksi, ”traditionaaliseksi” ja kehittymättömäksi. Imperialistinen hallintajärjestelmä ja historian malli ehkäisivätkin tehokkaasti hallittujen siirtomaiden sisäistä dynamiikkaa ja omaehtoista kehitystä.¹⁸

Toisaalta esimerkiksi R.B.J. Walkerin mukaan länsimaiselle kulttuurille ja siihen samaistetulle modernismille on keskeistä universalismin vaatimus, joka ei jätä tilaa muille maailmankatsomuksille tai kehityskuluille.¹⁹ Niinpä kehityskin on pitkään ymmärretty, ja ymmärretään usein edelleen, universaalina ja väistämättömänä

---

¹⁸ Ashcroft 2001, 211.

¹⁹ Walker 1984., 184.

evoluutiona, jonka länsi on jo läpikäynyt ja joka tiettyjen ehtojen toteutuessa tulee tapahtumaan samanlaisena muuallakin maailmassa.

Monet postkolonialismin teoreetikot ovat myös nähneet yhteyden valistuksen ajan ajattelun ja kolonialismin välillä ylipäätään. Ajatus kehityksestä modernisoitumisena on syntynyt länessä, ja siten myös sille perustuva kehitystoiminta on pitkälti osa valistuksen perinnettä. Koko kehitysnarratiivi voidaan omalta osaltaan nähdä jatkeena siirtomaa-ajalle tyypilliselle lähetys-, sivistys- ja holhoamisajattelulle. Kolmannen maailman kehitystä käsittelevät teoriat ovat siis suoraa jatkumoa valistuksen perinteen tieteelliselle maailmankatsomukselle. Nykyisen kehitysnarratiivin legitimoiva suhde epädemokraattiseen globaaliin hallintaan (kuten kehitysrahoituksen ehdollisuuteen) rinnastuu helposti modernisoimis- ja sivistämisajattelun ja siirtomaavallan väliseen suhteeseen.

Ashcroftin mukaan myöskään globalisaatiota ei voida käsitellä ymmärtämättä sen sisältämiä globaaleja voimasuhteita lännen imperialismin poliittisena, taloudellisena ja kulttuurisena perintönä. Globalisaatio ja imperialismi perustuvat samanlaiseen historiallisten voimasuhteiden luonnollistamiseen.²⁰ Samoin voidaan tarkastella kehitysnarratiivia, jonka olemassaolon edellytys on vahvojen, siis kehittyneiden, ja heikkojen, siis alikehittyneiden maiden olemassaolo. Tämä tilanne puolestaan on pitkälti seurausta eurooppalaisten siirtomaavallasta ja sitä pidetään edelleen yllä vinoutuneiden poliittisten ja taloudellisten rakenteiden avulla. Näitä vinoutuneita valtarakenteita perustellaan yleensä juuri maiden erilaisilla ”kehitysasteilla”, unohtaen, että itse asiassa epätasainen kehitys on usein länsimaisen hallinnan seuraus eikä syy.

---

²⁰ Ashcroft 2001, 208-212.

3. DEKONSTRUKTIO METODOLOGISENA LÄHESTYMISTAPANA

Dekonstruktioa käytetään sekä filosofisena asemana, poliittisena tai intellektuaalisena strategiana että lukemisen tapana. Laajasti ottaen se on länsimaisen logosentrisen ajattelutavan kritiikkiä. Logosentrisyydellä tarkoitetaan käsitystä totuuden, logiikan, järjen ynnä muun olevaisen kielestä riippumattomasta olemassaolosta, jota puhuttu kieli kuvaa²¹. Logosentrisen ajattelutavan mukaan objektiivista todellisuutta edustavat siis suoraan kielelliset merkit ja rakenteet. Logosentrismi mahdollistaa länsimaisen rationalismin ja sen positivistisen tiedekäsityksen, jonka mukaan todellisuudesta on saatavissa objektiivista tietoa. Dekonstruktio ei kuitenkaan logosentrisiä kritisoidessaan kiellä tuon objektiivisen todellisuuden olemassaoloa, vaan sen, että sitä kuvaava kieli olisi objektiivista ja ikään kuin todellisuuden virheetön heijastus.

Dekonstruktio lähtökohta on oivallus siitä, että kieli (ja sitä kautta ajattelu ja koko länsimainen filosofia) hahmottaa maailman vastakohtaisten käsiteparien (sielu-ruumis, järki-tunteet, maskuliini-feminiini jne.) kautta, joiden osapuolet ovat hierarkkisessa suhteessa toisiinsa. Näitä vastakohtapareja nimitetään binaareiksi oppositioiksi. Opposition toinen käsite dominoi aina toista, joka on ensimmäisen negatio tai johdannainen, aina alempiarvoinen. Hierarkia itse asiassa mahdollistaa dominoivan käsitteen positiivisen arvon ja johtoaseman, koska hyvää ei olisi olemassa, ellei se rinnastuisi pahaan, ja niin edelleen. Tämä hierarkisointi on täysin mielivaltaista eikä perustu millekään perimmäisille totuuksille tai luonnonlaeille, mutta siitä seuraa väistämättä arvolataus, joka siirtyy kielellisten käsitteiden kautta ihmisten ajatteluun, yleisiksi käsityksiksi, normeiksi ja oletuksiksi.²² Oman tutkimukseni kannalta olennaisin vastakohtapari on tietenkin kehitys-kehittymättömyys (tai alikehitys). Maailmanpankki edustaa logosentristä länsimaista maailmankuvaa siinä missä muutkin instituutiot, ja sen toiminnan päämäärät perustuvat sille, että tiettyjä asioita maailmassa pidetään toivottavina ja tiettyjä ei.

---

²¹ Brown & Henderson [www-dokumentti]

²² Derrida 1988, 15,17-18.

Dekonstruktion mukaan normeja ja konsensusta siitä, mikä on totuus, tuotetaan poissulkemisen, normin negaation kieltämisen, avulla. Dekonstruktio siis pyrkii lukemaan, mitä nuo poissulkemiset kertovat itse systeemistä; minkälaisia totuuksia konsensuksen ulkopuolelle rajataan. Itse asiassa logosentriset rakenteet sisältävät aina itsessään oman purkamisensa välineet, koska yksikään käsite ei *ole* ilman vastakohtaansa tai poissuljettua pariaan. Tämä purkaminen tapahtuu aina logosentrisillä ehdoilla – siinä dekonstruktion paradoksi ja syy siihen, ettei se koskaan voi muodostaa kiinteätä asemaa tai holistista teoriaa omine totuusväitteineen. Dekonstruktio ei voi luoda uusia perustuksia dekonstruoitujen tilalle, mutta se voi johtaa muutoksiin oletuksissa, käytännöissä ja instituutioissa. Se ei pyri väittämään, että ajattelun logosentrismistä vapautuminen olisi mahdollista, mutta se pysyy koko ajan tietoisena omista käytännöistään ja kontekstistaan.²³

Esimerkiksi Robert Young käyttää dekonstruktiota kolonialismin historian ja postkoloniaalisen maailman tarkasteluun. Dekonstruktion paradoksi on tällöinkin ilmeinen: kolonialismin riistosta voidaan puhua vain kolonialismin tuottaman diskurssin kautta.²⁴ Pyrin käyttämään dekonstruktiota samansuuntaisesti paljastamaan kehitysnarratiiviin sisältyvän vallankäytön.

Dekonstruktio itsessään ei sisällä mitään arvoja, se on vain lähestymistapa. Derrida ei missään kuvaile tarkasti dekonstruktion prosessia tai anna ”ohjeita” siihen. Itse pyrin tarkastelemaan tutkimusaihetta dekonstruktion kaksoisliikkeen, vastakohtaparien hierarkian paljastamisen ja perustuksiltaan siirtämisen avulla.²⁵ Tämä kaksoisliike nimittäin tuo mukanaan dekonstruktion poliittisen ja eettisen käyttöarvon.

Onnistuneen ideologian aikaansaaminen perustuu sille, että tietty narratiivi ja siihen sisältyvät määritelmät ja kategoriat saadaan tuntumaan todelta - kaikkiin teorioihin kun sisältyy väite oikeassa olemisesta, totuudesta. Tällöin seuraa väistämättä tietty vallankäyttöakti teorian puitteissa määriteltyjä kohtaan, jotka määritelmän asettamisen

---

²³ Culler 1982, 154-5; Derrida 1997, 24.

²⁴ Young 2001, 412.

²⁵ Derrida 1988,48.

myötä redusoidaan määritelmänsä edustajiksi. Dekonstruktio tähtää sen paljastamiseen, kuinka totuus on rakennettu, eikä historian ”virheiden” paljastamiseen. Dekonstruktio voi kuitenkin puhua vain kritisoimansa kohteen kielellä, joten se lankeaa aina lopulta tavallaan omaan kritiikkiinsä.²⁶ Siitä huolimatta sillä on mahdollisuus toimia varotoimenpiteenä, muistuttamassa, että muotoillessamme minkä tahansa argumentin, perustamme sen aina tietyille ennako-oletuksille, jotka ovat aina kyseenalaistettavissa. Tästä seuraa, että yksikään positio ei periaatteessa ole oikeutettu.²⁷

Odotan dekonstruktivisen lähestymistavan mahdollistavan tiettyjen epäoikeutettujen valtarakenteiden paljastamisen globaalissa kehitysnarratiivissa ja Maailmanpankin, kyseisen politiikan suunnannäyttäjän, käytännöissä. Mahdollistavatko Maailmanpankin osallistumiskanavat vallan marginalisoimien ihmisryhmien todellisen osallistumisen, omaehtoisen toimijuuden ja oman äänen? Ennen kaikkea toivon dekonstruktion avulla voivani tutkia, mille nuo valtarakenteet perustuvat ja millä ne oikeutetaan. Kehitys on yksi ”Suuri kertomus” joka elää ja on voimissaan. Lännen taloudellista ja kulttuurista imperialismia puolustetaan kehityksellä, joka esitetään useimmiten lineaarisen historiankehityksen yhtenä vääjäämättömänä vaiheena ja usein myös yksilöiden ja valtioiden universaalina oikeutena. On kuitenkin todennäköistä, että korostettaessa tiettyjä asioita suljetaan ulos diskurssista muita merkityksellisiä seikkoja. Gayatri Spivak ihmettelee, mitä esimerkiksi termillä ’sustainable development’ lopulta tarkoitetaan: ”Development to sustain what?”²⁸ Onko kestävän kehityksen tarkoituksena mahdollistaa ennen kaikkea tietyn, länsimaisen elämäntavan ylläpito ja jatkuvuus, ja kenen etuja se palvelee?

---

²⁶ Derrida 1988, 135.

²⁷ Derrida 1988, 104-5.

²⁸ Spivak 1999, 371-2.

4. KEHITYSNARRATIIVI DISKURSIIVISENA VALTANA

Valta on eräs tutkielmani peruskäsitteistä. Spivak esittää, että vallan käsitettä tulisi tarkastella eräänlaisena Michel Foucault'n ja Jacques Derridan ajatusten synteessä, nähden toisen toisessa²⁹. Foucault'n vallan määritelmä tukeekin hyvin postkolonialistista ajatusta kehitysideologian levittämisestä hiljaisena tiedollisena kolonisaationa.

Foucault'n mukaan sen sijaan, että kiinnitettäisiin huomio virallisiin ja institutionalisoiuihin vallankäyttömekanismiin, kuten oikeus- ja valtiojärjestelmään, tulisi vallan analyysi perustaa erilaisiin dominaation tekniikoihin, jotka toimivat diskurssien tasolla ja joita diskurssit pitävät yllä³⁰. Totuutta tuotetaan vallan avulla, ja valtaa käytetään totuuden tuotannon – siis diskurssien – kautta. Jokaisessa yhteiskunnassa ja instituutiossa vallitsevia valtasuhteita ylläpitää näiden diskurssien muodostama totuusregiimi, yleinen käsitys siitä, mikä on totuus. Foucault'n mukaan näin on kaikissa yhteiskunnissa, mutta erityisesti läntisessä maailmassa vallan, oikeuden ja totuuden välinen suhde on erityisen organisoitunut.³¹ Tieteellinen diskurssi ja tiedeinstituutiot, kuten yliopistot, ovat eräs voimallisimmista totuuden tuotannon tahoista ja länsimainen tieteellinen tieto esiintyy niin poliittisen vallan kuin taloudellisen tuotannonkin lähteenä³².

Kehitys ymmärretään nykyisellään ennen kaikkea ihmisten materiaalisen hyvinvoinnin lisääntymisenä, köyhyyden vähenemisenä, vaikka siihen liitetäänkin enenevässä määrin myös poliittisia ulottuvuuksia. Maailmanpankin julkilausuttu missio on köyhyyden vastainen taistelu³³. Köyhyyden vähentäminen ja poistaminen ovat tämänhetkisen globaalin kehitysdiskurssin pääkäsitteitä, kuten nähdään esimerkiksi YK:n vuosituhatjulistuksessa.

---

²⁹ Spivak 1996b, 142.

³⁰ Foucault 1980, 102.

³¹ Foucault 1980, 93-94.

³² Foucault 1980, 131-132.

³³ The World Bank [www-dokumentti]

Köyhyys määritellään useimmiten tiettyjen mittareiden avulla. Esimerkkinä kaksi ehkä tunnetuinta ja laajimmin käytettyä (mikä ei tarkoita, etteikö niitä myös kritisoitaisi) kehityksen mittaria ovat tulotaso – esimerkiksi Maailmanpankin määritelmän mukaan globaali köyhyysraja on kahden ostovoimamukautetun dollarin tulot henkeä kohti päivässä³⁴ – sekä hiukan monipuolisempi UNDP:n Human Development Index, joka lasketaan tulotason, odotettavissa olevan eliniän ja lukutaidon sekä koulutustason perusteella³⁵. Muitakin määritelmiä on käytössä, riippuen siitä mihin tarkoitukseen niitä käytetään.

Köyhyys ja kehitys ovat siis kiinteästi sidoksissa määritelmiin tilastoihin ja erityisesti asiantuntijatietoon, joka muodostaa perustan kehitysnarratiivia tuottavalle totuusregiimille. Tätä tietoa tuottavat nimenomaan tiettyjen alojen asiantuntijat, kuten taloustieteilijät. Samalla kun köyhyyttä määritellään ja luokitellaan, köyhiä hallinnoidaan erilaisten sosiaalisten ja kehitysohjelmien kautta, niin valtioiden sisällä kuin globaalistikin. Asiantuntijatieto onkin hyvin keskeistä liberaali-demokraattiselle hallintapolitiikalle. Köyhiä käsittelevä diskurssi ja tieto objektivoi köyhät ja toimii lopulta köyhien hallinnoinnin välineenä. Köyhyys itsessään ei siis ole tiedon tai hallinnoinnin kohde, vaan köyhät ihmiset.³⁶ Samalla tavoin globaalilla tasolla kehitysnarratiivi objektivoi köyhät maat kehitysmaiksi, joille tämän määritelmän mukaisesti jää pelkkä toimenpiteitä vaativan ongelman ja avunsaajan rooli kansainvälisessä järjestelmässä.

Foucault'laisen vallan analyysin valossa näyttää siis ilmeiseltä, että tietty vallankäyttö sisältyy jo implisiittisesti kehityksen käsitteeseen. Kun postkoloniaalinen teoria yhdistetään diskursiivisen vallan käsitteeseen, kyetään paikantamaan myös kehitysnarratiiviin sisältyvän vallan käyttäjät. Vakiintunut käsitys siitä, mitä kehitys on, köyhyyden mittarit ja määritelmät sekä köyhyyden vähentämiseen – siis kehitykseen – suunnatut teoriat muodostavat globaalien kehitysnarratiivien, ja kehitystoimijain – kehitysyhteistyön ammattilaiset, rahoittajavaltiot ja -laitokset – muodostavat sitä tuottavan ja ylläpitävän totuusregiimin. Postkoloniaalisesta näkökulmasta globaali

---

³⁴ World Bank: Measuring poverty at the global level [www-dokumentti]

³⁵ UNDP [www-dokumentti]

³⁶ Dean 1992, 89.

eliitti, joka siis koostuu etupäässä pohjoisen etuoikeutetuista mutta jossakin määrin myös eliitistä kehitysmaiden valtakeskuksissa, hyötty kehitysnarratiivista. Sen avulla eliitti nimittäin kykenee hallinnoimaan suurinta osaa maailman kansalaisista.

Myös Spivakin mukaan hyvätarkoittavista motiiveista huolimatta kehitysnarratiivissa piilevään pragmatismiin liittyy jäykkyys, joka estää kehityksen muilla kuin lännen ehdoilla – siis asiantuntijatiedon suoman vallan ehdoilla. Siten ensimmäisen maailman moniarvoisen yhteiskunnan kannattajat ovat käytännössä mukana tuottamassa riistoyhteiskuntaa, vaientamassa kolmannen maailman Toisen.³⁷ Toisaalta ansana on myös muodikas aitouden ja alkuperäisyyden ihannoiti ja romantisoiti, joka saattaa johtaa johtopäätökseen, että marginalisoidut ryhmät tulisi nimenomaan pyrkiä säilyttämään sellaisina kuin ne ovat.

Jos siis halutaan välttää marginalisoitujen ryhmien poliittinen narrativisointi ja siihen välttämättä sisältyvä dominointi, on kyseenalaistettava myös tieteellisen asiantuntijatiedon totuudellisuus. Sen sijaan, että pyrittäisiin vaikuttamaan marginalisoitujen tietoisuuteen, tulisi tutkia, mitä marginalisoituna olemisesta seuraa ja mitä se merkitsee itse marginalisoidulle subjektille.³⁸ Kokemusperäinen tieto tulisi siis nähdä merkitsevänsä siinä missä tieteellinen tietokin. Mielestäni tämä on myös edellytys toimijakeskeiselle kehitykselle ja empowermentille. Itse yhdyn eettisellä tasolla Edward Saidin humanismiin, joka vastustaa postmodernismin radikaaleinta antifoundationalismia. Said näkee, että emansipaation ja tietynlaisen valistuksen aatteet - joita osaltaan voidaan myös kutsua aikamme suuriksi narratiiveiksi – eivät ole täysin vallan ”saastuttamia”, vaan erilaiset ihmiset eri puolilla maapalloa uskovat niihin ja kykenevät käyttämään niitä omiin tarkoituksiinsa päätyvänsä samalla näiden narratiivien pelinappuloiksi. Saidin mukaan inhimillisellä toimijuudella (human agency) on suuri merkitys historiassa, eikä kaikkea voida selittää diskursiivisella vallalla. Muutos on myös inhimillistä historiaa ja inhimillisen toiminnan tuotosta.³⁹

---

³⁷ Spivak 1996a, 31.

³⁸ MacCabe 1987, xvi.

³⁹ Said 2003, 10.

Tämän näkemyksen mukaan kehityksen kohteena olevien ihmisten mahdollisuus päästä sanomaan mielipiteensä ja tulla kuulluiksi kehitysnarratiivia muovattaessa on aidosti tärkeää ja merkityksellistä. Siksi tahdon tutkia, toteutuuko se Maailmanpankin toiminnassa.

5. MAAILMANPANKKI: KEHITYKSEN SUUNNANNÄYTTÄJÄ

5.1. Maailmanpankki lyhyesti

Maailmanpankki on maailman johtava kehitysrahoituslaitos. Sen mandaatti on köyhyyden vastainen taistelu. Maailmanpankista puhuttaessa viitataan yleensä Kansainväliseen jälleenrakennus- ja kehityspankkiin (International Bank of Reconstruction and Development) IBRD:aan ja Kansainväliseen kehitysjärjestöön (International Development Agency) IDA:han. Näillä on yhteinen henkilökunta ja ne noudattavat yhteisiä menettelytapoja ja linjauksia, vaikkakin niiden toiminta ja kohdemaat poikkeavat hieman toisistaan. Lisäksi Maailmanpankkiryhmään kuuluvat Kansainvälinen rahoitusyhtiö (International Financing Corporation) IFC ja Monenkeskinen investointitakaustilaisuus (Multilateral Investment Guarantee Agency) MIGA, jotka myöntävät ja takaavat lainoja yksityiselle sektorille.⁴⁰ Maailmanpankin suhde taloudelliseen kehitykseen on pitkäjänteisempi ja monipuolisempi kuin sisäinstituutionsa IMF:n, jonka pääasiallinen funktio on tehdä taloudellisia interventioita valtioiden ajautuessa akuuttiin taloudelliseen kriisiin.

Maailmanpankki on 184 jäsenmaansa, eli osakkeenomistajamaiden, hallitusten omistama ja hallinnoima. IBRD:llä, IDA:lla ja IFC:llä on samoista jäsenistä koostuva hallintoneuvosto, joka on korkein päättävä elin ja kokoontuu vuosittain, ja jonka jäsenet ovat yleensä jäsenmaiden valtiovarain- tai kehitysministereitä. Päätösvalta hallintoneuvostossa jakautuu dollari ja ääni -periaatteella. Niinpä Maailmanpankki,

---

⁴⁰ World Bank [www-dokumentti]

kuten IMF:kin, toimii tosiasiallisesti USA:n ja Euroopan taloudellisten suurvaltojen valtiovarainministeriöiden johdolla. Esimerkiksi IBRD:n perusartiklojen muuttaminen vaatii 85 prosentin määräenemmistöä hallintoneuvoston äänestyksessä, mistä seuraa, että USA:lla on käytännössä ainoana jäsenmaana veto-oikeus, koska sen kaikkia muita jäsenmaita suurempi omistusosuus IBRD:n osakkeita takaa sille 16,4 prosenttia äänistä. Näin ollen USA pystyy halutessaan estämään päätösten tekemisen, koska kaikki muut hallintoneuvoston jäsenet yltyvät yksimielisinäkin vain 83,6 prosentin määräenemmistöön.⁴¹

Maailmanpankin suurimmilla osakkailla, USA:lla, Ranskalla, Japanilla, Saksalla ja Iso-Britanniassa, on myös kullakin pysyvät jäsenensä johtokunnassa, joka on Pankin jokapäiväisen toiminnan tärkein päättävä elin. Muiden jäsenmaiden hallitukset valitsevat loput jäsenet kahden vuoden välein, ja moni yksittäinen johtokunnan jäsen edustaa kerralla useampia maita. Maailmanpankki siis on selkeästi hallitustenvälinen instituutio, ja myös sen lainanantopäätökset tapahtuvat valtiotasolla. Kehityksen raamit ja keinot määritellään yhdessä lainanottajamaiden hallitusten kanssa.⁴²

Maailmanpankin 10 000 työntekijää edustavat kaikkia kansallisuuksia, mutta suuri osa avainhenkilöstöstä on opiskellut taloutta tai rahoitusalaan Yhdysvaltain tai Iso-Britannian yliopistoissa, minkä seurauksena Pankin sisällä vallitsee vahva konsensus ”oikeanlaisen” talouskehityksen olemuksesta ja edellytyksistä – mikä nykyään tarkoittaa niin kutsuttua neoliberalistista talouspolitiikkaa.⁴³

---

⁴¹ World Bank: Organization [www-dokumentti]; Bank Information Center: World Bank [www-dokumentti]

⁴² Poikkeuksena Maailmanpankin yksityisen sektorin lainanantoelimet IFC ja MIGA, jotka tekevät sopimukset suoraan yksityisen sektorin lainanottajien kanssa. World Bank [www-dokumentti]

⁴³ Patomäki & Teivainen 2003, 75-78.

5.2. Maailmanpankki ja hyvä hallinto

Maailmanpankin mandaatti kieltää poliittisen lähestymistavan kehitysongelmiin ja sallii vain taloudellisten ja kehityksellisten näkökohtien huomioonottamisen, mutta käytännössä on alettu pitää välttämättömänä tietynlaisen poliittisen järjestyksen läsnäoloa ja toimintakykyä lainanottajavaltioissa, jotta kehitysprojektit voitaisiin viedä onnistuneesti läpi. Suoran poliittisen intervention kiertämiseksi puhutaan kuitenkin ”hyvästä hallinnosta” ”hyvien hallitusten” sijasta.⁴⁴

Postkolonialistisen ideologian näkökulmasta hyvän hallinnon tuominen kehitysmaihin kehitysavun oheisprojektina ja ehtona voidaan nähdä läntisen maailman vallankäyttönä. Poliittista mallia, joka on syntynyt tiettyjen historiallisten tapahtumien tuloksena yhdessä osassa maailmaa, pyritään pakkokeinoin istuttamaan koko muuhun maailmaan. Länsimaisen arvomaailman omaksuneelle hyvän hallinnon käsitteen sisältämät demokraattiset elementit toki vaikuttavat itsestään selvästi toivottavilta asioilta. Hyvän hallinnon käsite kuitenkin sisältää nykyisellään myös pitkälti tietyn talousmallin, niin kutsutun uusliberalismin, jonka toteutumisen seurauksista kehitysmaissa on olemassa erittäin kriittisiä tulkintoja⁴⁵. Lisäksi velvoitettaessa mikä tahansa kehitysmaa muuttamaan sisäpolitiikkaansa ja hallintomalliaan tietyllä tavalla vastineeksi sille välttämättömästä taloudellisesta tuesta käytetään ilmiselvästi valtaa. Läntinen halu levittää tiettyä yhteiskunta- ja talousmallia ei perustu pelkästään sille, että sen omahyväisesti uskotaan olevan paras; sen lisäksi hyvän hallinnon mallin omaksuneet kehitysmaat ovat tuottoisampia ja varmempia yhteistyökumppaneita niin maailmanpolitiikan kuin taloudenkin saralla. Esimerkiksi kehitysmaiden liittäessä talouksiaan vapaaseen maailmankauppaan poistamalla tuonnin esteitä usein kilpailukykyisemmille pohjoisen maille aukeaa uusia markkina-alueita.⁴⁶

Hyvä hallinto käsittää muiden muassa Maailmanpankin määritelmässä seuraavat neljä peruspilaria:

---

⁴⁴ Clark 2003, 83.

⁴⁵ Katso esim. Stiglitz 2002.

⁴⁶ Stiglitz 2002, xv, 7.

Läpinäkyvyys (transparency),
Tilivelvollisuus (accountability),
Lainmukaisuus (rule of law) sekä
Kansalaisten ääni ja osallistuminen (participation).⁴⁷

Samojen periaatteiden noudattamista voidaan oikeutetusti vaatia myös kansainvälisiltä julkisilta instituutioilta, ja moninaiset Maailmanpankkia kritisoivat ja sen muuttamiseen pyrkivät kampanjat ovatkin vedonneet juuri tähän. Myös Maailmanpankin tulisi siis toimia niin kuin se opettaa, jotta se voisi legitimoidusti vaatia hyvää hallintoa lainanottajamailtaan. Tämä myös tunnustetaan tiettyyn pisteeseen asti Pankin sisällä. Maailmanpankin sisäistä tilivelvollisuutta ja lainmukaista, toisin sanoen sen omien kriteerien mukaista toimintaa valvovia elimiä ovat Pankin Itsenäinen tutkimuspaneeli (The Inspection Panel) sekä korruptiota valvova Institutionaalisen integriteetin osasto (Department of Institutional Integrity)⁴⁸.

Tilivelvollisuus on Pankin kohdalla monimutkainen kysymys, koska se on julkinen organisaatio, joka ei kuitenkaan ole julkisesti tilivelvollinen jäsenmaiden kansalaisille tai kehitystoiminnan kohteille. Tästä dilemmasta juontuu myös tutkimusaiheeni, Maailmanpankin toiminnan legitimizeetti suhteessa kehityksen kohteina oleviin köyhiin. Otan lähtökohdakseni tarkasteluun hyvän hallinnon periaatteiden neljännen pilarin, kansalaisten osallistumisen, ja lähdän tarkastelemaan osallistumisen toteutumista Maailmanpankin toimintapolitiikan suunnittelussa. Aiheeseen liittyvät läheisesti teoriat globaalista hallinnasta ja demokratiasta ja sitä kautta edustuksesta ja toimijuudesta.

Hyvään hallintoon sitoutuminen periaatejulistusten tasolla on eri asia kuin sen toteutuminen käytännössä. Vuosikymmeniä vanhassa instituutiossa vallitsee aina tiettyjä rakenteita, jotka ehkäisevät tai hidastavat muutosta. Vaikka rakenteita kyettäisiin muuttamaankin, tietyt asenteet ja toimintakulttuuri saattavat elää vielä

---

⁴⁷ World Bank: What Is Governance? [www-dokumentti]

⁴⁸ The World Bank [www-dokumentti]

pitempään. Maailmanpankin ja kansalaisyhteiskunnan suhteita tutkinut, kansalaisjärjestöjen sekä Maailmanpankin toimihenkilöiden muodostama World Bank – Civil Society Joint Facilitation Committee (JFC) on kartoittanut esteitä osallistumisen lisäämiselle. Se on listannut Pankin päätöksenteon demokraattisuutta rajoittavia institutionaalisia puutteita seuraavasti:

1. Projektien koskettamilla ihmisillä on hyvin vähän mahdollisuuksia vaikuttaa suoraan johtokunnan päätöksentekoon.
2. Projektien koskettamien ihmisten edustus ylimmässä päätöksenteossa on epätasapainossa johtuen äänien epätasaisesta jakautumisesta jäsenmaiden kesken.
3. Myös Executive Directors- paikat, eli toimeenpanovalta, jakautuvat epätasaisesti maiden välillä.
4. Yhdysvalloilla on yksinoikeus nimetä Maailmanpankin presidentti.
5. Tilivelvollisuutta projektien koskettamia ihmisiä kohtaan heikentää se, että Johtokunnan kontrolli Pankin hallinnon ja henkilökunnan suhteen on usein pinnallista.
6. Executive Directorsien tilivelvollisuus, avoimuus ja edustavuus omien maidensa kansalaisia kohtaan on usein puutteellista.
7. Päätöksenteossa painaa yksipuolisesti jäsenmaiden finanssi- ja kehitysministeriöiden ääni.
8. Horisontaalisen tilivelvollisuuden mekanismeja, joilla valtiot tai kansalaiset voisivat vaatia Pankkia vastuuseen toiminnastaan, ei ole.⁴⁹

Nämä seikat koskevat ennen kaikkea Maailmanpankin alun perinkin epädemokraattisia lähtökohtia Bretton Woods-instituutiona (ks. seuraava kappale), eikä niiden muuttaminen ole helppoa. Yhdysvallat tuskin luopuu vapaaehtoisesti vallastaan Maailmanpankissa. Tarkoitukseni ei kuitenkaan ole tarkastella näitä epäkohtia (joita on luonnollisesti kritisoitu sivukaupalla muilla tahoilla) vaan tutkia enemmän Maailmanpankin johtaman kehitysnarratiivin demokraattisuutta ja sitä, toteutuuko

---

⁴⁹ World Bank – Civil Society Joint Facilitation Committee 2005, 5.

Maailmanpankin itsensä liputtama osallistuminen sen omien käytäntöjen muovaamisessa. Voiko hyvä hallinto ylipäättään toteutua globaalissa kehitysregiimissä?

5.3. Maailmanpankki ja globaalin hallinnan demokraattisuus

Robert O. Keohane määrittelee ”globaalin hallinnan” (global governance) globaalin mittakaavan vallankäytöksi ja sääntöjen laatimiseksi. Globaalit vallankäyttäjät ja päätöksentekijät eivät kuitenkaan välttämättä ole tahoja, joilla olisi virallista valtuutusta tähän.⁵⁰ Kansallisvaltiot eivät ole ainoita toimijoita maailmanpolitiikassa, vaan globaaliin hallintaan osallistuvat myös moninaiset kansainväliset, poikkikansalliset ja ylikansalliset toimijat. Kansainvälisistä julkisista laitoksista erityisesti niin kutsutut Bretton Woods-instituutiot, joihin lukeutuvat Maailman valuuttarahasto IMF, sen sisarjärjestö Maailmanpankki sekä pidemmällä aikavälillä muotoutunut Maailman kauppajärjestö WTO, määrittelevät pitkälti maailman taloudellisen järjestyksen sekä rajat ja velvoitteet yksittäisten valtioiden toiminnalle perinteisesti sisäpolitiikkaan kuuluneilla alueilla, kuten näiden talous- ja rahapolitiikassa sekä hallintomuodossa. Kyseiset organisaatiot ovat kylläkin julkisia ja hallitustenvälisiä, mutta niiden päätöksenteko ja toiminta ei kuitenkaan tapahdu samojen periaatteiden puitteissa kuin kansallisten julkisten elinten päätöksenteon, ainakin demokraattisissa valtioissa, oletetaan tapahtuvan. Näistä kansainvälisen hallinnon välikappaleista puuttuu järjestelmä, joka tekisi niistä tilivelvollisia niille miljoonille ihmisille, joiden elämään niiden päätökset ja linjaukset vaikuttavat – itse asiassa tavallisilla ihmisillä ei useinkaan ole edes mahdollisuuksia saada tietoa näiden laitosten päätöksenteosta, saati osallistua siihen.

Maailmanpankin entisen pääekonomistin Joseph Stiglitzin mukaan globaalin hallinnan muutos on perustavin muutos, jota vaaditaan globalisaation ohjaamiseksi kaikkia hyödyttävään suuntaan. Vaikka hänen mukaansa saattaa olla liian optimistista odottaa

---

⁵⁰ Keohane 2003, 132.

muutoksia Maailmanpankin muodolliseen johtoon, voidaan kuitenkin pyrkiä muuttamaan sen käytäntöjä. Läpinäkyvyys ja vapaa tiedon saatavuus ovat ensimmäisiä askelia demokraattisemman hallinnon suuntaan myös julkisissa kansainvälisissä laitoksissa.⁵¹ James Wolfensohnin presidenttikaudella Pankissa on alettu painottaa dialogia kehitysmaiden hallitusten kanssa; tiukkoja lainojen ehtoja on alettu kyseenalaistaa ja kansalaisten osallistumiselle etsiä parempia kanavia⁵². Myös Pankin avoimuuspolitiikka on viime aikoina parantunut⁵³.

Missä määrin sitten demokraattiset ideaalit voidaan siirtää sellaisenaan valtion kontekstista globaalin instituution hallintaan? Tämä kysymys liittyy läheisesti kysymykseen kansainvälisen järjestelmän ja toisaalta globalisaation hallinnasta. Maailmanpankki on osa Bretton Woodsin järjestelmää ja niin kutsuttua Washingtonin konsensusta ja muodostaa tärkeän osan kansainvälisen talousjärjestyksen perustaa. Kehityspankeista suurimpana se on myös tärkeä osa kansainvälistä kehitysregiimiä ja ”kehityksen suunnannäyttäjä”. Patomäen ja Teivaisen mukaan IMF:n ja Maailmanpankin päätöksentekojärjestelmät ovat kuitenkin ehkä epädemokraattisin osa globaalia hallintajärjestelmää⁵⁴. Päätöksenteon epäedustuksellisuudesta seuraa monia haittapuolia, joita ovat muiden muassa kansainvälisten taloudellisten järjestelyjen legitimitetin puute. Lisäksi se rajoittaa ohjelmien omistajuutta ja niihin sitoutumista; riittämätön osallistuminen ja siten sitoutumisen puute puolestaan saattavat vähentää ohjelmien tehokkuutta ja toimivuutta ja siten jarruttaa kehitystä.⁵⁵ Toisaalta, jos mietitään koko globaalin kehitysprojektin omistajuutta, se on alun alkaenkin ollut pienen globaaliin eliittiin kuuluvan asiantuntija- ja päättäjryhmän käsissä. Näin koko kehitysnarratiivi voidaan leimata epälegitiimiksi, eikä sen varaan rakennettujen laitosten institutionaalinen muutos demokraattisemmaksi korjaisi taustalla vallitsevaa epätasa-arvoa ja vallankäyttöä.

---

⁵¹ Stiglitz 2002, 226-7.

⁵² Stiglitz 2002, 241.

⁵³ Keohane 2003, 144.

⁵⁴ Patomäki & Teivainen 2003, 116.

⁵⁵ Ikhide 2002, 25.

5.4. Globaalia hallintaa vai reaali poliittista vallankäyttöä?

Keohanen mukaan multilateraalisten organisaatioiden tilivelvollisuusongelma on se, että käytännössä ne ovat moninaisista vaatimuksista huolimatta tilivelvollisia vain muutamalle vahvimmalle valtiolle. Maailmanpankki on kieltämättä päätöksenteon voimasuhteineen malliesimerkki tästä. Keohanen mukaan lähinnä kansalaisyhteiskunnan kansainvälisiin instituutioihin kohdistama kritiikki tulisi siis mieluummin kohdistaa rikkaiden maiden hallituksiin kuin itse instituutioihin, joiden toimintaa se voi haitata. Avainkysymys olisi siis, ovatko järjestöjen sisäinen ja ulkoinen tilivelvollisuus oikeutetussa suhteessa ja ovatko ne tilivelvollisia oikeille ryhmille. Maailmanpankin tapauksessa näin ei selkeästikään ole.⁵⁶

Keohane jatkaa, että hallitustenväliset järjestöt ovat helppo kohde kritiikille, koska ne ovat näkyviä ja heikkoja verrattuna vakiintuneisiin valtioihin, joiden perustuslakien ja instituutioiden muuttaminen olisi paljon vaikeampaa. Hänen viestinsä on, että globaaliin demokratiaan pyrittäessä ennen kaikkea tilivelvollisiksi tulisi saattaa vahvimmat valtiot, erityisesti Yhdysvallat, jonka toimet vaikuttavat, muun muassa kansainvälisten instituutioiden kautta, muidenkin maiden kansalaisten elämään.⁵⁷ Samoin Clark kritisoi sitä, että maailmantalouden epäkohdista syytetään useimmiten epädemokraattisia kansainvälisiä järjestöjä ja rahoituslaitoksia sekä epädemokraattisia kehitysmaiden hallituksia, kun asioiden laidan todellisuudessa määräävät muutamat rikkaat länsimaat⁵⁸.

Yksi vallan ominaisuus on kuitenkin, että se suojaa valtaapitäviä tilivelvollisuudelta. Globaalin hallinnan hankaluus piilee siinä, että kansainväliset instituutiot päätyvät lähes poikkeuksetta vahvimpien valtioiden työkaluiksi. Näin tapahtuu, koska nykyiset kansainväliset julkiset instituutiot ja muut globaalin hallinnan keinot perustuvat ensisijaisesti eurooppalaiselle valtiosysteemille, jossa vahvimmilla valtioilla on aina eniten pelivaraa. Myös Maailmanpankin legitimizeetti globaalina toimijana tulee ennen

---

⁵⁶ Keohane 2003, 145-6.

⁵⁷ Keohane 2003, 153.

⁵⁸ Clark 2003, 105-6.

kaikkea jäsenvaltioiden edustajien kautta. Postkoloniaalisen kritiikin valossa nykyinen globaali hallinta perustuu siis länsimaiselle kansallisvaltiojärjestelmälle ja toimii länsimaisten sääntöjen ja perinteiden varassa.

Maailmanpankin virallisessa retoriikassa, ja myös toiminnassa, kansalaisyhteiskunnalla ja osallistumisella on näkyvä rooli, mutta on kyseenalaista, kuinka ratkaisevasti vaikutusvaltaa ollaan todellisuudessa valmiita jakamaan ei-valtiollisten toimijoiden kanssa. Toisaalta uhkakuva Keohanen mukaan on, että jos kansainvälisiä elimiä todella onnistuttaisiin muuttamaan tilivelvollisiksi muillekin kuin suvereneille valtioille, seuraus olisi, että valtiot menettäisivät kiinnostustaan niitä kohtaan. Tällöin niiden taloudelliset resurssit ja siten vaikutusvalta pienenisivät.⁵⁹ Mikäli Maailmanpankin reformia vaativat tahot siis joskus saavat tahtonsa läpi ja päätösvaltaa onnistutaan olennaisesti siirtämään ei-valtiollisille toimijoille, se ei kuitenkaan riittäisi sinällään muuttamaan globaalin hallinnan reaali poliittisia perusteita.

Tarkasteltaessa kansainvälisten instituutioiden vastapainoksi ja moraalinvartijaksi nousutta globaalia kansalaisyhteiskuntaa on myös todettava, että vaikka sen äänet usein ovatkin äärimmäisen kriittisiä vallitsevaa maailmanjärjestystä kohtaan, ei sekään ole erillinen kokonaisuutensa. Itse asiassa globaalin kansalaisyhteiskunnan toimijat tarvitsevat valtiojärjestelmää, jonka puitteissa kansalaisyhteiskunnan vaatimukset demokraattisista ja eettisistä parannuksista mahdollisesti toteutetaan lakeina ja virallisina instituutioina.⁶⁰

Postkolonialistisen kritiikin mukaan valtio maailmanjärjestyksen perusyksikkönä on länsimainen käsite, ja koko maailman puristaminen valtiosysteemiin on itsessään kolonisoiva tapahtuma, jota uusinnetaan jatkuvasti maailmanpolitiikassa. Kun tarkastelua siirretään kansainvälisen järjestelmän hallinnasta kysymykseen kehityksestä itsestään hallinnan välineenä, tulee vielä selvemmin esiin vallan piileminen erilaisissa sosiaalisissa suhteissa enemmän kuin selkeästi määritellyissä poliittisissa

---

⁵⁹ Keohane 2003, 153.

⁶⁰ Chandhoke 2002, 51.

instituutioissa. Tietyt arvot ja ideaalit ohjaavat sitä, missä määrin globaali hallinta nähdään tarpeelliseksi ja kuinka se pyritään toteuttamaan. Käsitteet haluttavan kehityksen sisällöstä ja keinoista, joilla se tehokkaimmin saavutetaan, ovat myös yksi hallinnan muoto. Luonnollisesti taloudellinen vauraus suo valtioille enemmän liikkumatilaa ja vapautta toimia omien intressiensä mukaisesti maailmanpolitiikassa, mutta myös käsitteet siitä, mitkä valtiot ovat kehityksen kärkijoukossa tai jälkijunassa, toisin sanoen valtioiden representaatiot ja identiteetit, vaikuttavat niiden toimintaan. Postkoloniaalisen teorian valossa kyseessä on kolonialistinen arvottaminen, jossa siihen taloudellisesti kykenevä länsi asettaa itsensä muun maailman yläpuolelle perustaen arvotuksen tiettyihin itselleen tärkeisiin kriteereihin.

6. KANSALAISYHTEISKUNTA MAAILMANPANKIN RINNALLA

6.1. Kansalaisyhteiskunta toimijana

Kun tarkastellaan perinteisten kansainvälisen politiikan teorioiden tunnustamia toimijoita, huomataan helposti niiden rajoittuneisuus. Lähes aina representaatioista, osallistumisesta tai vapaudesta ja tasa-arvosta keskusteltaessa on puhuttu vain kahden abstraktin suvereenin, yksilön ja valtion, tasolla. Paikallisen ja yhteisön tasoa on pidetty kovan politiikan ja talouden piireille epärelevanttina ja kaukaisena. Walkerin mukaan tämä on johtanut siihen, että demokratian suhdetta paikallisuuteen on tarkasteltu lähes yksinomaan länsimaille tyypillisten yhteiskuntamallien pohjalta, mikä ei useinkaan vastaa kolmannen maailman yhteiskuntien järjestäytymistä.⁶¹

Käsite kansalaisyhteiskunta on kuitenkin noussut nopeasti varteenotettavaksi toimijaksi myös poliittisessa teoriassa. Kansalaisyhteiskunnan määritelmät poikkeavat toisistaan; toiset käsittävät siihen sisältyvän muun muassa yksityisen sektorin ja puolueet, toiset taas eivät. Hadenius ja Ugglan määrittelevät kansalaisyhteiskunnaksi ”julkisen tilan

---

⁶¹ Walker 1993, 152.

valtion ja yksilön välillä, jossa jälkimmäinen voi kehittää mitä moninaisimpia itsenäisiä, järjestäytyneitä ja kollektiivisia aktiviteetteja”⁶². Toiset näkevät välttämättömänä talouden yksityisen sektorin ja puolueiden jättämisen kansalaisyhteiskunnan käsitteen ulkopuolelle⁶³. Percy B. Lehning on ehdottanut käsitteen rajaamista hallituksen ja yksityisen sektorin välille; ”tilaan, jossa olemme kun toimintamme ei liity valtionhallinnon järjestämiin toimintoihin (äänestämiseen, veronmaksuun) eikä rahatalouteen (commerce) (työnteko, tuotanto, ostaminen, kuluttaminen)⁶⁴. Toisaalta jaottelu toisistaan eriaisiin politiikan, talouden ja yksityisyyden piireihin palautuu nimenomaan länsimaisen valtion ja porvarillis-kapitalistisen yhteiskuntamallin syntyyn. Itse asiassa näiden kolmen alan käsitteellinen jaottelu on hyvin keinotekoinen, ja tarkemmassa tarkastelussa huomataan niiden olevan pitkälti limittäisiä ilmiöitä. Kansalaisyhteiskunta ja talous ovat toisistaan riippuvaisia; toisaalta elinvoimainen kansalaisyhteiskunta edellyttää vahvaa ja vakaata valtiojärjestelmää.⁶⁵

Kansalaisyhteiskunta on myös se tila, jossa syntyvät ne arvot ja normit, joille lait ja muut yhteiskuntaa säätelevät viralliset instituutiot perustuvat. Demokraattisessa ympäristössä, jossa kansalaisyhteiskunta on vahva ja rajoittamaton, kansalaisyhteiskunnan osat vetävät omalta osaltaan valtion ja markkinoiden toimintaa haluamaansa suuntaan; toisaalta kansalaisyhteiskunta myös paikkaa valtiota ja markkinoita milloin nämä eivät tarjoa kaikkia kansalaisille tarpeellisia toimintoja.⁶⁶ Chandhoke väittää, että kansalaisjärjestöjen viimeaikainen kukoistuskausi liittyy vahvasti tiettyyn historialliseen aikakauteen ja tiettyyn tapaan ymmärtää ja järjestää (globaali) talous ja politiikka, nimittäin neoliberalismiin ja vallitsevaan Washingtonin konsensukseen. Valtion toimintojen supistaminen on jättänyt tilaa ja tarvetta kansalaisjärjestöille, jotka tarjoavat palveluja ja sosiaalisia suojaverkkoja sekä opettavat ihmisiä omatoimisuuteen.⁶⁷

---

⁶² Hadenius & Ugglan 1996, 1621.

⁶³ Bernard, Helmich & Lehning 1998, 13.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Chandhoke 2002, 50-51.

⁶⁶ Clark 2003, 95-6.

⁶⁷ Chandhoke 2002, 43.

Globaalilla kansalaisyhteiskunnalla tarkoitetaan kansalaisjärjestöjen ynnä muiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden maailmanlaajuisia verkostoa. Nykyisenä internetin aikakautena toimijat eri puolilla maapalloa kykenevät nopeaan, joustavaan ja tehokkaaseen yhteistyöhön, ja kansalaisyhteiskunnalla onkin epämuodollisuudessaan ja horisontaalisuudessaan käytössään ehkä jopa ajantasaisempaa, monipuolisempaa ja kattavampaa tietoa ja mahdollisuudet nopeampaan toimintaan kuin vaikkapa jäykällä valtiokoneistoilla.

Näkemykset globaalin kansalaisyhteiskunnan merkityksestä vaihtelevat suuresti. Toisten mukaan sillä on tärkeä rooli uusien, globaalien poliittisten ja sosiaalisten normien luomisessa. Kansalaisyhteiskunta nähdään yhä useammin demokratian airuena ja takaajana globaalissa hallinnassa. Kriitikot puolestaan väittävät, että useimpien niin sanotusti globaalin kansalaisyhteiskunnan toimijoiden toiminta ja vaikutus tuntuu lähinnä kansallisella tasolla, ja että kansalaisyhteiskunnan ”globaalius” merkitsee lähinnä samanhenkisten ihmisten tietoisuutta toistensa toiminnasta eri maissa ja aktivistien lisääntyntä matkustelua.⁶⁸ Tosiasia kuitenkin on, että kansalaisyhteiskunta on taho, jonka ääntä, ja varsinkin kriittistä ääntä, päättäjät niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla ovat oppineet vähintään varomaan.

Kansalaisten osallistuminen globaaliin hallintaan yhdistetään nykyään juuri kansalaisyhteiskuntaan, ja erityisesti kansalaisjärjestöihin. Julkiset instituutiot, suuryritykset ja poliittiset elimet, jotka tahtovat seurata aikaansa ja antaa itsestään edistyksellisen ja avoimen kuvan, tarjoavat kansalaisyhteiskunnalle kanavia osallistua toimintaansa ja päätöksentekoonsa. Kansalaisyhteiskunnan käsitteellinen laajuus ja käytännön järjestäytymättömyys mahdollistavat termin käytön kätevästi kulloisenkin puhujan tarpeiden mukaan. Maailmanpankin oman määrittelyn mukaan kansalaisyhteiskunta viittaa ei-valtiollisiin ja voittoa tavoittelemattomiin organisaatioihin, joilla on julkinen ulottuvuus, ja jotka ilmaisevat jäsentensä tai edustamiensa ihmisten intressejä ja arvoja, jotka perustuvat eettisiin, kulttuurisiin,

---

⁶⁸ Clark 2003, 97.

poliittisiin, tieteellisiin, uskonnollisiin tai filantrofisiin näkökohtiin. Näin ollen kansalaisyhteiskunta pitää sisällään erilaiset paikallisyhteisöt, kansalaisjärjestöt (NGOs), ammattiyhdistykset, alkuperäiskansojen ryhmät, hyväntekeväisyysjärjestöt, uskonnolliset ryhmittymät, ammattilaisryhmittymät ja säätiöt.⁶⁹

Myös Maailmanpankki pyrkii toteuttamaan osallistuvaa kehitystä nimenomaan kansalaisyhteiskunnan käsitteen kautta. Muodikas kansalaisten osallistumisen korostaminen on kuitenkin myös helppo PR-temppu, jos sille ei aseteta onnistumisstandardeja. Esimerkiksi Pankin projektien toteutuksessa kohdeväestön tai kansalaisyhteiskunnan asiantuntijoiden ja aktivistien ”osallistuminen” tulee usein mukaan vasta siinä vaiheessa, kun itse projekti on jo suunniteltu. Paikallisen väestön osallistuminen rajoittuu pitkälti vähimmäismääräiseen konsultointiin ja projektin teknisessä toteutuksessa avustamiseen.⁷⁰

6.2. Kansalaisyhteiskunta ja globaali demokratia

1990-luvulta lähtien kansalaisyhteiskunnan roolia on korostettu kansainvälisessä kehitysdiskurssissa demokratisaation ja kehityksen osatekijänä. Globalisaatio on toisaalta rajoittanut valtioiden suvereniteettia; toisaalta poikkikansallisten toimijoiden valta on kasvanut. Tämä on johtanut siihen, että tietyissä tapauksissa kansalaisyhteiskuntaa on alettu pitää paremmin kansalaisia edustavana kuin demokraattisten valtioiden hallituksia. Kansalaisyhteiskunnan toimijat koetaan usein suuremmaksi välittäjäksi ”kansan” ja päättäjien välillä verrattuna moniportaisen demokraattisen edustuksen kautta vaikuttamiseen. Lisäksi kansalaisyhteiskunnan katsotaan usein olevan paremmin perillä kansalaisten elämän realiteeteista ja myös tavoittavan nämä paremmin sekä olevan vähemmän altis korruptiolle. Alison Van Rooy lainaa Franck Amalricia: ”[Kansalaisten] eturyhmät voivat väittää puhuvansa

---

⁶⁹ World Bank: Defining Civil Society [www-dokumentti]

⁷⁰ Keinänen 1998, 9.

kansalaisyhteiskunnan nimissä vain silloin, kun voidaan väittää kansalaisyhteiskunnan olevan aliedustettuna olemassa olevissa poliittisissa instituutioissa. Näin kansalaisyhteiskunnan ryhmien legitimeetti on riippuvainen demokratiavajeen olemassaolosta, kuilusta todellisten demokraattisten käytäntöjen ja jonkin demokraattisen ideaalin välillä.”⁷¹ Maailmanpankkia tarkasteltaessa tuona ”demokraattisena ideaalina” voidaan hieman yksinkertaistaen pitää Pankin määrittelemiä hyvän hallinnon kriteereitä, jotka eivät täysin toteudu Pankin omassa toiminnassa. Tästä demokratiavajeesta seuraa siis Amalricin mukaan oikeutus kansalaisyhteiskunnan vaatimuksille päästä osallistumaan Pankin päätöksentekoon.

Toisaalta itse demokratia voidaan käsittää perinteisen edustuksellisen, kansan äänestämien edustajien päätöksentekoon perustuvan demokratian sijasta osallistuvaksi demokratiaksi. Osallistuvalla demokratialla tarkoitetaan kaikkien halukkaiden tahojen mahdollisuutta tuoda näkemyksensä julki, tästä seuraavan julkisen keskustelun tärkeää roolia politiikanteossa ja päätöksenteon konsensuspohjaisuutta. Osallistuvan demokratiakäsityksen valossa pienilläkin ryhmillä on täysi oikeus ja legitimeetti osallistua keskusteluun ja sille pohjaavaan päätöksentekoon jo sananvapauden perusteella. Niinpä vaikkapa kansalaisjärjestön suuruus (jäsenmäärän mukaan mitattuna) ei ole sen legitimeetin mittapuu. Kaikilla yhteiskunnan jäsenillä ja osilla on yhtäläinen oikeus tulla kuulluksi, ja sen on katsottava vain vahvistavan demokratiaa.⁷²

Scholte listaa alueita, joilla kansalaisyhteiskunnalla on mahdollisuus lisätä demokratiaa. Näitä ovat jo edellä mainittu äänen antaminen ryhmille, jotka jäävät vaille edustusta virallisten poliittisten kanavien kautta. Kansalaisyhteiskunta voi myös toimia kansalaisten tiedottajana ja kouluttajana asioissa, joista he eivät muuten olisi tietoisia, ja näin lisätä heidän mahdollisuuksiaan omaehtoiseen toimijuuteen. Lisäksi kansalaisyhteiskunnalla on usein tärkeä rooli julkisen keskustelun herättäjänä ja tuotaessa uusia aiheita poliittiselle agendalle. Kansalaistoiminnan kautta saatetaan lisätä niin globaalin hallinnon läpinäkyvyyttä kuin tilivelvollisuuttakin. Yhdessä edellä

---

⁷¹ Van Rooy 1998, 26.

⁷² Clark 2003, 176.

mainitut demokratian parannukset tuottavat toteutuessaan legitimizeettiä globaalin hallinnan instituutioille. Scholte kuitenkin muistuttaa, ettei mikään takaa, että kansalaisyhteiskunnan koko potentiaali demokratian lisäämiseksi todella tulisi käytetyksi, tai että se toteutettaisiin tasapuolisesti.⁷³ Itse asiassa edustuksellisuus, tilivelvollisuus, läpinäkyvyys ja niiden myötä legitimizeetti voivat olla kansalaisjärjestöjen kompastuskiviä siinä missä kansainvälisten rahoituslaitostenkin.

Globaalin kansalaisyhteiskunnan olemassaolo tai vahvistuminen ei merkitse myöskään tasa-arvoista asemaa sen toimijoiden kesken, tai näiden yhdenmukaista käsitystä toimintaympäristöstään. Kun pohjoisen kansalaisjärjestö tekee yhteistyötä etelän järjestöjen kanssa, sen tulisi muistaa, että toimijoiden sijainti suhteessa vallan keskuksiin on merkityksellistä erityisesti kehitysmaissa. Pelkkä järjestön sijoittuminen kehitysmaahan ei takaa sen edustavan köyhimpiä. Kehitysmaan pääkaupungissa toimivan järjestön legitimizeetti maan köyhien edustamiseen ei välttämättä ole sen suurempi kuin pohjoisessa sijaitsevan järjestönkään. Globaali kansalaisyhteiskunta ei myöskään ole vapaa rahan tuottamista epätasaisista valtasuhteista: pohjoisen järjestöt saattavat usein puhua partneriorganisaatioistaan etelässä yhteistyökumppaneina, kun taas etelän organisaatiot näkevät pohjoisen toimijat ensisijaisesti rahoittajina. Rahoituksen saatavuus on myös usein ehto sille, että järjestö tai ryhmä saa äänensä kuuluville globaalin kansalaisyhteiskunnan kakofoniassa.⁷⁴

Vaikka globaalien kansalaisjärjestöjen edustuksellisuus voidaan kyseenalaistaa, ei ole epäilystäkään, etteivätkö ne olisi kuitenkin onnistuneet nostamaan monia eettisiä kysymyksiä agendalle ja onnistuneet toimimaan ainakin jonkinlaisena kansainvälisen yhteisön moraalisen auktoriteettina.⁷⁵

---

⁷³ Scholte 2002, 331-336.

⁷⁴ Clark 2003, 181-2.

⁷⁵ Chandhoke 2002, 41.

6.3. Osallistumiskanavat Maailmanpankin toiminnan linjaamisessa

Perehdyn nimenomaan kansalaisyhteiskunnan ja paikallisten yhteisöjen, siis kehityksen kohteiden, vaikutusmahdollisuuksiin Maailmanpankin toimintapolitiikan suunnittelussa. Pidän tärkeänä tutkia nimenomaan osallistumiskanavia sen omien toimintatapojen muodostamisessa enkä esimerkiksi tutkia osallistumisastetta jonkin yksittäisen projektin toteuttamisessa. Näin hahmottuu myös, kuinka ruohonjuuritason ja globaalien marginaalisten ihmiset mahdollisesti kykenevät osallistumaan globaalien kehitysnarratiivien muovaamiseen ja siten vaikuttamaan omaan kehitykseensä.

Viime vuosien aikana, suureksi osaksi kansalaisyhteiskunnan painostuksesta, on Maailmanpankkiin vahvasti vakiintunut ajatus siitä, ettei päätöksenteko täysin vailla kansalaisyhteiskunnan osallistumista ole legitiimiä. Julkisenä instituutioon Maailmanpankin on noudatettava nykyisiä avoimen ja demokraattisen hallinnon standardeja, joihin lukeutuu se, että ihmisillä on osallistumismahdollisuus heitä koskevaan päätöksentekoon. Toisaalta Pankin luonne nimenomaan kehitysinstituutioon velvoittaa sitä: demokratia ja empowerment ovat ensinnäkin itsessään nykykäsityksen mukaiseen kehitykseen sisältyviä komponentteja; toisaalta ihmisten lisääntyneet osallistumismahdollisuudet päätöksenteossa johtavat tutkitusti tehokkaampaan kehitykseen.⁷⁶

Kaikki Maailmanpankin projektit toteutetaan sen toimintapolitiikan (Operational Policy) puitteissa. Toimintapolitiikka koostuu eri aloja koskevista määräyksistä, joiden tarkoituksena on varmistaa projektien taloudellinen, rahoituksellinen, sosiaalinen ja ympäristöllinen kestävyys. Ennen näiden käytäntöjen voimaansaattamista Pankki pyytää niiden sisällöstä palautetta asianomaisilta tahoilta. Maailmanpankin mukaan tämä konsultaatiokäytäntö tähtää mahdollisimman monipuolisen tiedon ja kokemusten hyödyntämiseen, antamaan äänen köyhille, ja läpinäkyvyyden sekä kansalaisten osallistumisen lisäämiseen päätettäessä kehityskysymyksistä.⁷⁷ Maailmanpankki siis

---

⁷⁶ World Bank – Civil Society Joint Facilitation Committee 2005, 4.

⁷⁷ World Bank: Outreach to Civil Society [www-dokumentti]

tunnustaa lähtökohtaisesti, että kehityksen kohteilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa heitä koskettavaan päätöksentekoon, sekä myöntää, että on mahdollisesti olemassa Pankin sisäisestä asiantuntijätiedosta poikkeavaa tietoa, joka saattaa hyödyttää kehitystoimintaa.

Maailmanpankki muokkaa ja uudistaa toimintapolitiikkaansa muutaman vuoden välein. Uudistusprosessien yhteydessä on tullut tavaksi järjestää aihepiiriä koskevia konsultointeja globaalien kansalaisyhteiskunnan kanssa. Viime vuosina kansalaisyhteiskuntaa on konsultoitu suunniteltaessa ja uusittaessa Pankin toimintapolitiikkaa esimerkiksi tiedon avoimuuden, alkuperäiskansojen ja kehityslainojen myöntämisen osalta. Konsultaatiot on toteutettu joko konsultointitapaamisina erillisissä tilaisuuksissa tai muiden kokousten yhteydessä, videokonferenssien ja internet-keskusteluiden muodossa sekä yleisön sähköistä tai kirjallista palautetta pyytäen. Pankki ilmoittaa myös pyrkivänsä jatkuvasti parantamaan konsultaatioiden laatua.⁷⁸

Monet kriittiset tahot epäilevät kuitenkin, että vaikka Maailmanpankki on viimeisen vuosikymmenen aikana panostanut yhteyksiin kansalaisyhteiskunnan kanssa, tämä tähtää paremminkin imagon kohennukseen kuin todelliseen toimintatapojen muutokseen. Monille konsultaatio- ja muihin yhteistyöprosesseihin osallistuneille kansalaisyhteiskunnan edustajille on jäänyt tunne, että yhteistyö on ollut näennäistä eikä sillä ole ollut todellista vaikutusta tehtyihin päätöksiin. Syytösten mukaan Maailmanpankki antaa kyllä kansalaisyhteiskunnalle äänen, mutta ei viime kädessä kuuntele sitä. Toisaalta Pankin henkilökunnan taholta on kyseenalaistettu kansalaisjärjestöjen legitimitetti ylipäätään; kyseessä eivät ole demokraattisesti valitut kansan edustajat.⁷⁹

Konsultaatiokäytännössä on Joint Facilitation Committeeen mukaan yleisesti ottaen seuraavia puutteita:

---

⁷⁸ World Bank: Consultations [www-dokumentti]

⁷⁹ World Bank – Civil Society Joint Facilitation Committee 2005, 12.

1. Kansalaisyhteiskunnan toimijat eivät usko, että niiden konsultoinneissa ilmaisemilla näkökannoilla on käytännön vaikutusta päätöksentekoon.
2. Konsultoinnilla tarkoitetaan usein sitä, että Pankki hakee julkista palautetta vasta sitten, kun tärkeimmät päätökset on jo tehty sisäisesti.
3. Pankin taholta ei ole tehty selväksi, mihin kaikkeen kulloisessakin konsultaatioissa saatu palaute vaikuttaa tai mitä tarkalleen konsultaatio koskee.
4. Pankin ulkopuolisilla tahoilla ei ole juurikaan mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, missä mittakaavassa ja millä tavalla kulloinkin kyseessä olevaa käytäntöä uudistetaan.
5. Koska konsultaatioihin pääsee osallistumaan vain rajattu määrä kansalaisyhteiskunnan edustajia, konsultaatioprosessit ovat usein lietsoneet erimielisyyksiä ja epätasa-arvoa kansalaisyhteiskunnan sisällä.
6. Monet konsultaatiotapaamiset on käytännössä järjestetty huonosti.
7. Joitakin Pankin toimintapolitiikan uudistusprosessien aikana antamia lupauksia ei ole täytetty.
8. Pankki ei selvitä konsultointeihin osallistuneille, kuinka näiden panos on vaikuttanut lopputulokseen.⁸⁰

Muun muassa nämä epäkohdat tulevat esiin myös aineistona käyttämistäni kansalaisjärjestöjen ja alkuperäiskansoja edustavien ryhmien tuottamista dokumenteista koskien Maailmanpankin Alkuperäiskansoja koskevan toimintapolitiikan uudistukseen liittyntä konsultaatioprosessia.

7. ALKUPERÄISKANSOJA KOSKEVAN TOIMINTAPOLITIIKAN UUDISTUS

Maailmanpankki on vuosituhaten vaihteessa uudistanut alkuperäiskansoja koskevan toimintapolitiikkansa (Operational Policy on Indigenous Peoples, OP/BP 4.10). Uuden

---

⁸⁰ World Bank – Civil Society Joint Facilitation Committee 2005, 5-6.

politiikan hyväksymistä edelsi seitsemän vuoden suunnittelu- ja konsultointivaihe. Uusi toimintapolitiikka OP 4.10 tuli voimaan heinäkuussa 2005 ja korvasi sitä edeltäneen Alkuperäiskansoja koskevan Operationaalisen Direktiivin 4.20. Uudistus oli osa laajempaa muutosprosessia, jossa Pankin suojasäädösten (safeguard policies) toimeenpanoa helpotetaan ja niiden toimintaperiaatteita selkeytetään. Tässä prosessissa Operationaaliset Direktiivit muunnetaan Operationaaliseksi Poliitikaksi, minkä on tarkoitus selkeyttää jaottelua sitovien käytäntöjen ja niin sanottujen suositeltavien käytäntöjen välillä. Itse Alkuperäiskansoja koskevan politiikan sisältöä tai päämääriä ei ollut tarkoitus muuttaa alun perinkään.⁸¹

OP 4.10:n laadintaan liittyen Maailmanpankki järjesti kolme globaalia konsultaatioprosessia vuosina 1998 sekä 2001-02 (toimintapolitiikan ensimmäinen luonnos) ja 2004-05 (toinen luonnos). Käytän tutkimusaineistonani näitä konsultaatioita koskevia dokumentteja, jotka ovat Maailmanpankin tai prosessiin osallistuneiden kansalaisyhteiskunnan edustajien tuottamia.

7.1. Alkuperäiskansoja koskevan toimintapolitiikan sisältö ja merkitys

Alkuperäiskansan määritelmästä ja alkuperäiskansojen oikeuksista ei ole olemassa yhtä yhtenäistä kansainvälistä sopimusta. Aihetta koskeva kansainvälinen lainsäädäntö ja käytäntö ovat vasta muotoutumassa. Yleensä alkuperäiskansojen oikeuksista puhuttaessa viitataan ILO:n konventioon no 169 vuodelta 1989 (Indigenous and Tribal Peoples Convention). Sen määritelmän mukaan alkuperäiskansoihin lukeutuvat itsenäisten maiden sisällä asuvat ryhmät, joiden esi-isät asuttivat maata tai maantieteellistä aluetta johon maa kuuluu sen valloituksen tai kolonisaation tai nykyisen valtion perustamisen aikaan, ja jotka, riippumatta laillisesta statuksestaan, ovat säilyttäneet kaikki tai osan omista sosiaalisista, taloudellisista, kulttuurisista tai

---

⁸¹ World Bank 2002, 1-2.

poliittisista instituutioistaan. Lisäksi konventio 169 edellyttää, että ryhmän itsemääritys on ratkaiseva kriteeri määriteltäessä, onko tämä alkuperäiskansa vai ei.⁸² Maailmanpankin määritelmän mukaan alkuperäiskansojen erityispiirre on se, että heidän identiteettinsä ja kulttuurinsa on erottamattomasti yhteydessä maa-alueisiin, joilla he asuvat, ja luonnonresursseihin, joista he ovat riippuvaisia⁸³.

Yhdistyneiden Kansakuntien mukaan suurin osa maailman 370 miljoonasta alkuperäiskansoihin kuuluvasta ihmisestä elää äärimmäisessä köyhyydessä⁸⁴. Maailmanpankki on ensimmäisenä monenkeskisenä kehityslaitoksena virallisesti huomionnut alkuperäiskansat vuodesta 1982 lähtien⁸⁵. Pankin ensimmäinen nimenomaisesti alkuperäiskansoja koskeva käytäntö OD 4.20 oli voimassa vuodesta 1991 vuoteen 2005. Sen tarkoitus, samoin kuin uudistetun OP 4.10:nkin, oli varmistaa, etteivät Pankin rahoittamat projektit aiheuta haittavaikutuksia alkuperäiskansoille, ja että kehitysprojektien lopputulokset vastaavat alkuperäiskansojen tarpeita.⁸⁶

Maailmanpankki rahoittaa yli 230 projektia, jotka koskettavat suoraan alkuperäiskansoja, ja vuoden 2008 loppuun mennessä määrän arvioidaan kasvavan sadalla.⁸⁷

Maailmanpankin alkuperäiskansoja koskevan politiikan on tarkoitus toimia ennakoivasti alkuperäiskansojen oikeuksien takaajana kehitysprojekteja toteuttaessa. Se edellyttää muun muassa alkuperäiskansojen omaa suostumusta näiden kulttuurisen ja tiedollisen pääoman hyödyntämiseksi kehitysprojekteissa. Erinäiset kansalaisjärjestöt ja alkuperäiskansojen organisaatiot ovat kuitenkin kritisoineet uudistetun politiikan seuraamuksia mitä tulee maanomistukseen, luonnonvaroihin ja pakotettuun muuttoon. Näiden kohdalla uudistettujen säädösten katsotaan olevan aikaisempaa väljempiä. Uudistetun OP 4.10:n sisällöllisiin vahvuuksiin puolestaan kuuluu se, että se pitää

---

⁸² ILO C169, [www-dokumentti]

⁸³ World Bank 2005a, A1

⁸⁴ UNPFII 2005 [www-dokumentti]

⁸⁵ World Bank 2005a, 2.

⁸⁶ World Bank 2002, 2.

⁸⁷ Rizvi 2005 [www-dokumentti]

tärkeänä kriteerinä alkuperäiskansojen itsemäärittelyä⁸⁸, eli tunnustaa ihmisryhmien oikeuden määritellä itse itsensä alkuperäiskansaksi. Toinen kiitettävä seikka on, että alkuperäiskansojen yhteisöjen kanssa käytyjä konsultaatioita vaaditaan tehtäväksi kulttuurisesti sopivassa muodossa⁸⁹. Kansalaisjärjestöt ja alkuperäiskansojen ryhmittymät ovatkin ilmaisseet tyytyväisyytensä tiettyihin parannuksiin uudistetussa politiikassa, mutta näkevät edelleen, ettei se aseta alkuperäiskansojen perinteistä oikeutta maahansa tarpeeksi tärkeään asemaan. Alusta asti esitettyjä vaatimuksia alkuperäiskansojen veto-oikeudesta maidensa käytön ja mahdollisen uudelleensijoituksen suhteen ei ole toteutettu lopullisessa politiikassa.

Alkuperäiskansoja koskevat säädökset kehitysprojektien toteutuksessa ovat keskeinen seikka, kun tarkastellaan kehitystä marginalisoitujen ryhmien kannalta. Alkuperäiskansat kuuluvat useimmissa kehitysmaissa vähemmistöihin ja useimmiten ovat myös poliittisesti aliedustettuina maiden hallinnossa. Niinpä ne eivät yleensä tule edustetuiksi myöskään Maailmanpankin ja kehitysmaiden hallitusten välisissä neuvotteluissa. Jotta kyettäisiin takaamaan niiden ihmisten osallistuminen, joita suunnitellut kehitysprojektit eniten koskettavat, tarvitaan mekanismi, jolla he pystyvät kommunikoimaan suoraan kansainvälisten instituutioiden johdon kanssa ilman valtioiden välitystä. Tämä seikka takaa jo sinänsä legitimitetin kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osallistumiselle globaaliin hallintaan. Jos vakiintuneiden poliittisten kanavien ulkopuolelle jääneet ryhmät saavat äänensä kuuluviin ja kykenevät toimimaan kansalaisjärjestöjen tai muiden ryhmittymien kautta edistääkseen omaa asiaansa, lisää se ilman muuta demokratiaa globaalilla tasolla. Tosin tämäkään mahdollisuus ei takaa, että kaikkien marginalisoitujen ääni näin tulisi kuulluksi, tai kaikki edustetuiksi tasapuolisesti.

Tutkielmani keskittyy Maailmanpankin edustaman kehitys­narratiivin hallintaan ja kehityksen kohteiden toimijuuteen. Sen sijaan, että tutkisin Maailmanpankin alkuperäiskansapolitiikan sisältöä, haluan kiinnittää huomioni siihen, ketkä kyseisen

---

⁸⁸ OP 4.10, para 4.

⁸⁹ OP 4.10, para 10b.

politiikan sisältöön ovat päässeet vaikuttamaan. Siksi perehdyn nimenomaan suunnitteluvaiheen maailmanlaajuiseen konsultaatioprosessiin, jonka onnistumisen suhteen Maailmanpankin näkemykset poikkeavat joiltain osin huomattavasti kansalaisjärjestöjen ja alkuperäiskansojen edustajien näkemyksistä.

7.2. Globaali konsultaatioprosessi

Alkuperäiskansoja koskevan direktiivin uudistusta koskeva ensimmäinen, suuntaantava maailmanlaajuinen konsultaatio järjestettiin 1998. Uuden toimintapolitiikan ensimmäinen luonnosversio tehtiin 2000 ja sitä seurasi johtokunnan ja Tehokkaan kehityksen komitean (Committee on Development Effectiveness, CODE) käsittely sekä toinen ulkoinen konsultaatioprosessi 2001-2002.⁹⁰ Huhtikuussa 2001 Pankin toimintaa arvioiva osasto (Operations Evaluation Department, OED) aloitti tutkimuksen voimassa olleen alkuperäiskansoja koskevan direktiivin noudattamisesta. Alkuperäisen aikataulun mukaan tarkoitus oli, että ensimmäisen konsultaatiokierroksen jälkeen korjattu luonnos olisi toimitettu Maailmanpankin johtokunnan hyväksyttäväksi ilman, että yleisölle olisi kerrottu minkälaisia korjauksia siihen oli tehty. Uudistettu toimintapolitiikka pyrittiin myöskin alun perin saamaan valmiiksi ennen OED:n loppuraportin valmistumista kokonaisuudessaan, minkä monet kokivat olevan selkeässä ristiriidassa uudistusprosessin julkilausuttujen motiivien kanssa. Uudistus oli tarkoitus saada päätökseen kesällä 2003, mutta prosessi pitkittyi vastalauseryöpyn seurauksena ja sitä jatkettiin kansalaisyhteiskunnan painostuksesta.⁹¹

Korjattu luonnos julkistettiin viimein joulukuussa 2004 90 päivän ajaksi yleisön kommentteille. Sitten luonnos ynnä yleisön palautteesta koottu raportti lähetettiin Pankin johtokunnan hyväksyttäväksi. Johtokunta hyväksyi uudistetun luonnoksen 10. toukokuuta 2005. Uusi OP 4.10 astui voimaan heinäkuussa 2005.

---

⁹⁰ World Bank 2002, 2.

⁹¹ FPP 2002a

Alkuperäiskansojen ja kansalaisyhteiskunnan tyytymättömyyden syyt ja julkisen kritiikin aiheet ovat olleet lukuisia prosessin aikana. Maailmanpankin omassa, konsultaatioprosessia koskeneessa yhteenvedossa vuodelta 2002 mainitaan alkuperäiskansojen edustajien ilmaisema huoli siitä, ettei ensimmäisessä konsultaatiossa 1998-9 ilmaistuja näkökohtia oltu huomioitu OP 4.10:n luonnoksessa. Siinä mainitaan myös konsultaatiomateriaalien epäselvyys, ajan puute kunnan vuoropuhelun aikaansaamiseksi Pankin henkilökunnan kanssa konsultaatiokokouksissa sekä se, ettei henkilökunta ottanut konsultaatiota tarpeeksi vakavasti, mitä myös tulkkauksen puutteellisuus ja ajan vähäisyys ilmensivät. Lisäksi yhteenvedossa mainitaan kritiikki joka oli kohdistettu siihen, että tieto konsultaatiotapaamisista sekä niissä tarvittut dokumentit julkaistiin liian myöhään ja suppeasti vain internetissä. Myös osallistuneiden alkuperäiskansojen ryhmien vähäisyys ja epäedustavuus mainitaan, sekä joidenkin osanottajien toive keskustella suoraan Pankin johtokunnan tai hallintoneuvoston kanssa.⁹² Vaikka Pankin yhteenvedossa tuodaan esiin kriittisetkin kommentit, siinä ei vastata niihin eikä selvitetä kuinka ne tulevat vaikuttamaan uudistettuun politiikkaan.

Lisäksi vuosien 2001-2002 konsultaatioprosessia pidettiin liian kiireisesti toteutettuna ja sitä syytettiin vähäisestä alkuperäiskansojen osallistumisesta sekä ylipäätään siitä, ettei se täyttänyt Maailmanpankin omia tarkoituksenmukaisen konsultoinnin kriteerejä. Alun perin tälle konsultoinnille varattu aika oli vielä lyhyempi, mutta se kaksinkertaistettiin yleisön vaatimuksesta.⁹³

Useat konsultaatioihin osallistuneet ilmaisivat tyytymättömyytensä muun muassa siitä, että Pankin uudistuksesta vastaava tiimi vastasi sille osoitettuun kirjeisiin riittämättömästi; monet maakohtaiset konsultaatiotilaisuudet jäivät Pankin henkilökunnan pitämien esitelmien tasolle eivätkä sisältäneet tarpeeksi rakentavaa keskustelua; tarpeellisia dokumentteja ja taustatietoa ei aina ollut saatavilla ennen

---

⁹² World Bank 2002, 3-4.

⁹³ FPP 2002a.

konsultaatioita; tulkkaukset eivät olleet riittävää kaikissa tilaisuuksissa; ja monissa konsultaatiotapaamisissa osanottajajoukko ei edustanut väestöä tasapainoisesti. Puutteista johtuen jotkin alkuperäiskansoja edustavat organisaatiot boikotoivat konsultaatiota. Yleisesti ottaen siihen osallistuneet tahot kokivat, ettei heidän näkemyksiään otettu vakavasti huomioon uudistusprosessissa.⁹⁴

Maailmanpankin konsultointiprosesseista puuttuu palautemekanismit, jotka mahdollistaisi niihin osallistuneille ulkopuolisille seurata oman panoksensa vaikutusta lopputulokseen. Alkuperäiskansoja koskevan politiikan uudistusprosessiin osallistuneet joutuivat taistelemaan kauan, jotta ennen lopullisen asiakirjan hyväksymistä se julkaistiin joulukuussa 2004 vielä kertaalleen kommentoitavaksi aikaisempien kommenttien ja palautteen kera.⁹⁵ Aiemmistä tapauksista poiketen Pankki ei kuitenkaan tuolloin julkaissut toimintapolitiikan käytännöllistä osaa (Bank Procedure, BP 4.10) kommentoitavaksi yhdessä korjatun luonnoksen kanssa, mikä oli omiaan edelleen lisäämään alkuperäiskansojen epäluottamusta koko prosessia kohtaan.⁹⁶

Maailmanpankillä ei siis ole olemassa globaalien konsultointien toimeenpanon ja onnistumisen määritteleviä standardeja, vaikka konsultaation järjestäminen katsotaankin välttämättömäksi poliittisia uudistuksia tehtäessä. Tämä kertoo ehkä siitä, että kyseessä on lähinnä näennäinen käytäntö eikä todellinen vuorovaikutus, jolle molemmat osapuolet antaisivat samanlaisen painoarvon.

7.3. Alkuperäiskansojen osallistuminen konsultaatioihin

Alkuperäiskansoja koskevan politiikan uudistusprosessi on paljastanut Maailmanpankin ja alkuperäiskansojen välillä vallitsevat erimielisyydet siitä, mitä riittävät

---

⁹⁴ Selverston-Scher 2004, 1-3.

⁹⁵ Selverston-Scher 2004, 3.

⁹⁶ Griffiths 2005 [www-dokumentti]

suojamekanismit takaavan politiikan tulisi sisältää. Lisäksi prosessi on paljastanut heikkoudet Maailmanpankin nykyisissä osallistumiskäytännöissä. Myös Pankin työntekijöiden ja alkuperäiskansojen edustajien hyvin erilaiset käsitykset siitä, mitä osallistumisella ymmärretään, tulivat esiin.

Pankin henkilökunta tapasi ensimmäisen konsultaatiojakson aikana 2001-02 yhteensä yli 1200 asianomaista henkilöä 35 eri maasta ja sai 345 kirjallista kommenttia⁹⁷. Monet prosessiin osallistuneet alkuperäiskansojen edustajat ovat kuitenkin tyytymättömiä osallistumismuotoihin ja panoksensa vaikutuksiin lopullisessa asiakirjassa. 1200 ihmisen läsnäolo konsultaatiokokouksissa ei suinkaan tarkoita, että 1200 ihmisen mielipiteitä olisi otettu huomioon lopullisen politiikan suunnittelussa. Tämä näkemysten epäsuhtaisuus kielii epäselvästä prosessista, jonka onnistumiselle ei oltu määritelty selkeitä kriteerejä ja joka toteutettiin vailla käytännön standardeja.⁹⁸ Käytössä ollut ”konsultaatiostrategia” ei sisältänyt minkäänlaisia onnistumisen mittareita tai tehokkuuskriteerejä.⁹⁹ Maailmanpankki näyttää siis perustavan osallistumisen kriteerit määrälle, ei laadulle. Käytännön päätökset konsultointien toteuttamisesta sekä niiden onnistumisen arviointi jäävät lähinnä Pankin henkilökunnan arvostelukyvyn varaan.

Pankin oman näkemyksen mukaan koko prosessissa oli ainutlaatuista se, että ensimmäistä kertaa historiassa Pankin edustajat pyrkivät keskustelemaan suoraan alkuperäiskansojen johtajien kanssa sen sijaan, että erilaisia kansalaisyhteiskunnan organisaatioita olisi käytetty välittäjinä.¹⁰⁰ Näin tapahtui kuitenkin nimenomaan alkuperäiskansojen johtajien väsymättömästä painostuksesta johtuen. Toisaalta voidaan asettaa kyseenalaiseksi osallistuneiden johtajien edustavuus suhteessa kaikkiin alkuperäiskansoihin, joiden elämää Maailmanpankin projektit koskettavat.

Konsultaatiotapaamisiin osallistuneet kansalaisyhteiskunnan edustajat eivät olleet

---

⁹⁷ World Bank 2002, 1.

⁹⁸ Selverston-Scher 2004, 1.

⁹⁹ FPP 2002a, Annex B

¹⁰⁰ World Bank 2005a, 2.

pelkkiä alkuperäiskansoihin kuuluvia tai suoraan heitä edustavia henkilöitä – ei edes suurimmaksi osaksi. Vuosien 2001-02 konsultointitilaisuuksiin osallistuneista henkilöistä korkeintaan kymmenen prosenttia oli alkuperäiskansojen edustajia, lukuun ottamatta niitä konsultointeja, jotka toteutettiin alkuperäiskansojen omien kokoontumisten yhteydessä. Vaatimukset korkeammasta alkuperäiskansojen osallistumisasteesta torjuttiin tai jätettiin huomiotta. Osanottajalistoja ei myöskään julkaistu etukäteen.¹⁰¹ Nämä seikat – alkuperäiskansojen vähäinen edustus konsultaatioissa, ja osallistujalistojen salailu, ovat ehkä selkeimpiä merkkejä siitä, ettei konsultaatioissa ollut kyseessä avoin, tasa-arvoinen ja rehellinen dialogi Maailmanpankin ja alkuperäiskansojen välillä.

Viimeisen konsultointijakson aikana jouluhelmikuussa 2004-05 Pankki vastaanotti yhteensä kaksikymmentäyksi kirjallista huomiota ja kommenttia, joista seitsemän tuli alkuperäisasukkaiden järjestöiltä, kuusi muilta kansalaisjärjestöiltä, ja loput YK-elimiltä, kahdenvälisiltä kehityslaitoksilta, yksityiseltä sektorilta, yksityisiltä ihmisiltä ja yhdeltä ammattilaisjärjestöltä.¹⁰²

7.4. Alkuperäiskansojen ponnistelut dialogin lisäämiseksi

48 latinalaisamerikkalaista alkuperäiskansojen organisaatiota ja tukijärjestöä ilmaisi Maailmanpankin presidentille 15.3.2002 osoittamassaan kirjeessä epäilyksensä siitä, että konsultointi oli alun alkaenkin ollut merkityksetöntä Pankille. Tämä johtopäätös oli tehty sillä perusteella, että alkuperäiskansoille toistuvasti tärkeimmät aiheet – oikeus asuttamaansa maahan, vaatimus yhteisöjen informoidusta suostumuksesta projekteille (free informed consent) ja itsemäärittely alkuperäiskansaksi – eivät olleet uudistusprosessin asialistalla. Kirjeessä ilmaistaan suoraan, ettei kyseessä näyttänyt

---

¹⁰¹ FPP 2002a, Annex B

¹⁰² World Bank 2005a, 3.

olevan rehellinen konsultaatio vaan PR-rutiini, eikä Pankki näyttänyt haluavan päästää alkuperäiskansoja osallistumaan näitä koskevaan päätöksentekoon.¹⁰³

Kirjeen seurauksena järjestettiin tapaaminen eräiden alkuperäiskansojen johtajien ja Pankin johdon välillä. Alkuperäiskansojen johtajat ilmaisivat siinä jälleen huolensa niin ehdotetun politiikan sisällön kuin riittämättömän konsultaatioprosessinkin tiimoilta. Tapaamisen seurauksena Pankin johto suostui järjestämään kaksi pyöreän pöydän neuvottelua alkuperäiskansojen edustajien kanssa Washingtonissa heinä- ja lokakuussa 2002 sekä odottamaan OED:n tutkimuksen tuloksia ennen lopullisen politiikan laatimista.¹⁰⁴ Lokakuun 2002 pyöreän pöydän neuvotteluun Pankin päämajassa osallistui 15 alkuperäiskansojen johtajaa Afrikasta, Aasiasta sekä Amerikoista¹⁰⁵. Tuon neuvottelun päätteeksi Pankin varapresidentti lupasi osallistujille selvittää mahdollisuuden vielä yhteen, kattavampaan ja viralliseen pyöreän pöydän neuvotteluun Pankin asianajajien ja riippumattomien ihmisoikeusasiantuntijoiden kanssa, mitä kuitenkaan ei koskaan järjestetty jatkuvista pyynnöistä huolimatta. Lopulta toukokuun 2004 YK:n alkuperäiskansoja koskevien aiheiden pysyvän foorumin (UNPFII) yhteydessä Pankin lakitiimin edustaja tapasi hyvin lyhyellä varoitusajalla joitakin alkuperäiskansojen edustajia, joille annettiin 12 tuntia aikaa kommentoida OP 4.10:n luonnosta. Osallistujien yllätykseksi Pankki kutsui tätä tapaamista odotetuksi pyöreän pöydän neuvotteluksi, vaikka se ei mitenkään täyttänyt vaadittuja kriteerejä.¹⁰⁶

OP 4.10:n uudistusprosessin alusta alkaen Maailmanpankki kannusti alkuperäiskansojen yhteisöjä tuomaan esille kaikki mielipiteensä ja huolenaiheensa koskien uudistettavaa politiikkaa ja vakuutti, ettei mitään aihetta ollut tarkoitus jättää keskustelun ulkopuolelle. Samalla ilmaistiin kuitenkin myös, ettei kaikkia esiin tuotuja mielipiteitä otettaisi huomioon lopullista politiikkaa suunniteltaessa, niin kuin sitten kävikin. Tämä herättää kysymyksen siitä, miksi yleisön mielipiteitä sitten ylipäätään

---

¹⁰³ Indigenous Leaders of the Americas, 2002.

¹⁰⁴ FPP 2002a, kohta 20; Selverston-Scher 2004, 2.

¹⁰⁵ Griffiths 2005 [www-dokumentti]

¹⁰⁶ Ibid.

kerättiin.

Erityisesti sanamuodon ”free prior and informed consultation” käyttö puhuttaessa projektien koskettamien paikallisyhteisöjen hyväksynnästä suunnitelluille projekteille jättää enemmän tulkinnanvaraa kuin kansalaisjärjestöjen toivoma sanamuoto ”free prior and informed consent”. Uusi sanamuoto vaatii vain avointa ja informoitua konsultaatiota projektien koskettamien alkuperäiskansojen yhteisöjen kanssa ja kyseisten yhteisöjen laajaa hyväksyntää (broad community support) ennen projektien toimeenpanoa. Käytettyjen termien, kuten yhteisön laajan hyväksynnän, määrittelemättömyys jättää politiikkaan porsaanreikiä. Termien määrittely jää lähinnä lainanottajan arvostelukyvyn varaan.¹⁰⁷

Itse asiassa muun muassa alkuperäiskansojen oikeuksien tunnustaminen kansainvälisen lain mukaisesti ja informoidun suostumuksen vaatimus olivat esillä jo vuonna 1990 hahmoteltaessa Maailmanpankin alkuperäiskansoja koskevaa direktiiviä (OD 4.20)¹⁰⁸. Samoista asioista on siis ollut kädenvääntöä jo 15 vuoden ajan, ja yhä vuonna 2005 Maailmanpankki jätti alkuperäiskansojen toivomukset näille tärkeimmissä asioissa huomiotta. Tämä kertoo korutonta kieltä siitä, että kehitysmissiostaan huolimatta Maailmanpankki julkisena laitoksena joutuu huomioimaan ensisijaisesti jäsenvaltioiden ja lainanottajien intressit ja vasta sen jälkeen köyhimpien tai marginalisoiduimpien ryhmien intressit.

Näiden tosiasioiden valossa näyttää siltä, että (joidenkin) alkuperäiskansojen ääni on todellakin ollut yllättävän voimakas OP 4.10:n uudistusprosessin aikana. Kyse ei

---

¹⁰⁷UNPFII 2005. Itse asiassa Maailmanpankin johto kieltäytyi omaksumasta sanamuotoa ”free, prior and informed consent” ja ilmoitti suosivansa muotoa ”free, prior and informed consultation leading to broad community support” jo kaivannaisia koskevien säädöstensä uudistuksen (Extractive Industries Review) yhteydessä 2004. Se perusteli päätöstä sillä, että mikäli lainaa ottavan maan lainsäädäntö ei nimenomaisesti käytä sanamuotoa ”consent”, Maailmanpankki ei sitä voi julkisena hallitustenvälisenä laitoksena yksittäiseltä maalta vaatia. Tämä nimittäin antaisi käytännössä veto-oikeuden toimijoille, joille ei sellaista valtaa ole maan omassa lainsäädännössä määritelty. Tämä suvereenin valtion lainsäädännön ohittaminen olisi Pankin mukaan ristiriidassa sen oman hallintorakenteen kanssa, jossa jäsenvaltioiden hallitusten rooli on perustava. -World Bank 2005e, 6.

¹⁰⁸ FPP 2002a, kohta 4.

kuitenkaan ole ollut siitä, että Maailmanpankki olisi tarjonnut alkuperäiskansoille toimivia ja rehellisiä kanavia kantansa ilmaisemiseen. Paremminkin tietyt alkuperäiskansojen johtajat ovat ponnistelleet väsymättä saadakseen äänensä kuuluviin. Ponnistelut eivät kuitenkaan ole kaikissa tapauksissa johtaneet siihen, että kuuluviin saadut mielipiteet olisivat vaikuttaneet prosessin lopputulokseen. Postkolonialistisen teorian valossa tämä kertoo siitä, ettei kehitysnarratiivi välttämättä kykene riistämään kehityksen kohteiden omaa toimijuutta. Kuitenkin kehitysregiimin reaalipoliittinen perusta määrittelee sen, kuinka pitkälti ruohonjuuritason toimijat voivat vaikuttaa siihen. Mielenkiintoinen kontrasti syntyykin siitä, että kehitysnarratiivin kuva ideaalisesta kehityksestä sisältää empowerment-ajattelun, mutta lähinnä suhteessa kohteidensa arkielämään. Mitä tulee globaalin kehitysregiimin hallintaan, toimijuudelle halutaan määritellä tarkat rajat ylhäältäpäin.

8. OSALLISTUMISEN JA VUOROPUHELUN ESTEET

8.1. Käytännön esteitä osallistumiselle ja edustavuudelle

Globaalin konsultoinnin järjestäminen ei tietenkään ole käytännössä yksinkertaista. Laajojen ihmisjoukkojen ja erityisesti marginalisoituneiden ryhmien tavoittaminen on vaikeaa. Vuoropuhelun takkuilulle voidaan epäilemättä esittää lukuisia käytännöllisiä syitä, joista kaikkia ei koskaan voida ratkaista.

Tekniikan kehitys toisaalta tasa-arvoistaa ja pienentää maailmaa, toisaalta sen myötä korostuu yhdenmukaistumisen tarve länsimaisten käytäntöjen ja taitojen kanssa. Monille pienille kansalaisjärjestöille internet on korvaamaton ja edullinen keino osallistua globaalin kansalaisyhteiskunnan toimintaan. Toisaalta kaikkein syrjäisimmillä seuduilla asuville ja köyhimmille ihmisille internetin välttämättömyys on tekninen este osallistumiselle: joka puolella maailmaa ei ole sen käytön edellyttämää sähköä, tietokoneita eikä luku- tai kielitaitoa.

Maaailmanpankin konsultaatioissa internetiä on käytetty hyväksi paljon. Kommentoitavat luonnokset on julkaistu Pankin internetsivustossa, ja myös yleisöä on kutsuttu esittämään niitä koskevat kommenttinsa sähköisesti (tai postitse kirjallisesti). Viimeisen globaalien konsultaatiokierroksen yhteydessä 2004-2005 ei järjestetty lainkaan fyysisiä tapaamisia, vaan asiakirjat julkaistiin sähköisessä muodossa ja niihin pyydettiin sähköistä tai kirjallista palautetta. Internet on tietenkin avoin, kätevä ja demokraattinen väline kaikille käyttäjilleen, mutta senkään ei voida sanoa tavoittavan kaikkia. Suurelle osalle erityisesti alkuperäiskansoihin kuuluvista, kehitysmaissa elävistä ihmisistä moderni teknologia on vaikeasti saavutettavissa. On naiivia olettaa, että elektroninen konsultointi tavoittaisi suoraan alkuperäiskansojen enemmistön. Pankki kuitenkin vastaa tiedonlevittämiskanavia koskevaan palautteeseen, että se on havainnut internetin ja sähköpostin tehokkaammaksi välineeksi kuin radion tai paikalliset sanomalehdet.¹⁰⁹ OP 4.10:n viimeistä luonnosta levitettiin kuitenkin myös paperikopioina erilaisissa kansainvälisissä alkuperäiskansojen kokouksissa¹¹⁰.

Toinen käytännön seikka, joka auttamatta rajoittaa tiettyjen ihmisten osallistumista, on kielikynnys. Kaikkia dokumentteja ei luonnollisestikaan voida kääntää jokaisen osallistujan äidinkielelle, erityisesti alkuperäiskansojen ollessa konsultoinnin kohteena. Vuoden 2001 OP 4.10:n versiota levitettiin yhdellätoista kielellä, jotka olivat arabia, bahasa-indonesia, cebuano, kiina, englanti, ranska, hindi, portugali, venäjä, espanja ja vietnam¹¹¹. Nämä ovat kaikki suuria virallisia valtionkieliä. Osallistuakseen itseään koskevan kehityksen suunnitteluun alkuperäiskansojen on siis jo lähtökohtaisesti omaksuttava hallitsevan kulttuurin tai valtiokoneiston kieli.

Viimeisen julkisen kommentointikierroksen yhteydessä joulukuussa 2004-2005 politiikkaluonnos julkaistiin enää vain englanniksi, ranskaksi ja espanjaksi¹¹².

Konsultaatioaikataulut julkaistiin monissa tapauksissa vain hiukan ennen konsultaatiotapaamisia eivätkä ne sisältäneet yksityiskohtaista tietoa tapaamisista. Niitä

---

¹⁰⁹ World Bank 2005b, 8.

¹¹⁰ World Bank 2005a, 3.

¹¹¹ World Bank 2005a, 2.

¹¹² World Bank 2005a, 3.

myös muutettiin useaan otteeseen. Monissa tapauksissa osallistujat saivat tiedon konsultoinnista vain viikon varoitusaikalla, mikä useinkaan ei riitä aiheeseen perinpohjaiseen tutustumiseen tai siitä keskustelemiseen edustettujen ryhmien kanssa. Myös itse konsultaatiotapaamiset oli puristettu liian lyhyeen aikaan, usein yhteen päivään, eikä osallistujilla ollut aikaa pohtia asioita tai keskustella niistä keskenään. Uudistusprosessia koskevien asiakirjojen ja muun materiaalin julkaisu ja saatavuus oli myös hyvin puutteellista; monissa tapauksissa osallistujat saivat materiaalit luettavakseen vasta kokouspaikalle saapuessaan. Tällaisiin konsultointitilaisuuksiin osallistuneiden ihmisten ei voida sanoa varsinaisesti edustaneen ketään muuta kuin itseään, sillä heillä ei ollut mahdollisuutta keskustella asiasta etukäteen edustamiensa järjestöjen tai yhteisöjen kanssa.¹¹³

Valitukseen viimeisen julkisen kommentointijakson lyhydestä (90 päivää) Maailmanpankin edustajat vastasivat, että pituus oli päätetty yhdessä alkuperäiskansojen järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa, ja että kyseessä oli joka tapauksessa vain vuosien prosessin kulminaatio¹¹⁴. Maailmanpankki siis katsoi, että ulkopuoliset toimijat olivat jo saaneet riittävästi tilaisuuksia ilmaista mielipiteensä.

8.2. Asiantuntijuuden kulttuuri osallistumisen esteenä

Vaikka osallistuvaa päätöksentekoa (participatory decision making) on pyritty lisäämään kehitysyhteistyössä vuosikaudet, Maailmanpankin sille tarjoamat kanavat ovat edelleen puutteellisia ja samat epäkohdat toistuvat konsultaatioprosessista toiseen. Maailmanpankin ja kansalaisyhteiskunnan suhteita tutkineen Joint Facilitation Committeeen mukaan tietyt organisaatiokulttuurit ehkäisevät muutosten toteutumista ja osallistavan päätöksenteon juurtumista Pankin toimintamuotoihin.

---

¹¹³ Selverston-Scher 2004, 2-3.

¹¹⁴ World Bank 2005b,

Pankissa vallitseva *asiantuntijuuden kulttuuri* ei salli muunlaisen kuin asiantuntijatiedon huomioonottamista toiminnan suunnittelussa. Esimerkiksi kokemukseen perustuvaa, paikallista tietoa pidetään automaattisesti vähempiarvoisena kuin tieteellistä ja teknistä analyysiä. Useiden Pankin työntekijöiden mukaan kansalaisyhteiskunnan taholta saadut mielipiteet eivät perustu metodologisesti hyväksyttävälle todistusaineistolle, minkä seurauksena he pyrkivät ennemminkin dialogiin muiden asiantuntijoiden kuin päätösten vaikutusten alaisen väestön kanssa. Ruohonjuuritasolla Pankin henkilökunnan asenne taas koetaan usein vähättelevänä. Toisaalta Pankin henkilökunta koostuu yleensä poliittisesta ja sosiaalisesta eliitistä, jolle ruohonjuuritason tilanne kehitysmaissa on kaukainen. Pankin henkilökunta on myös etuoikeutetussa asemassa verrattuna moniin kansalaisyhteiskunnan edustajiin, joiden kanssa sen tulisi keskustella tasa-arvoisesti. Vain asiantuntijastatuksen ja samantyyppisen koulutus- ym. taustan omaavat otetaan vakavasti. Lisäksi Pankilla on tietenkin huomattavasti suuremmat taloudelliset resurssit ja niin ollen etulyöntiasema yhteistyössä verrattuna pieniin kansalaisjärjestöihin ja köyhiin ihmisiin.¹¹⁵

Huomio asiantuntijuuden kulttuurista sopii myös diskursiiviseen valtakäsitykseen ja kytkeytyy huomioon asiantuntijatietoon kätkeytyvästä vallasta. Globaali kehitysnarratiivi, siis käsitys siitä, mitä kehitys on, kenen on kehityttävä ja millä keinoin, nojaa kehitysammattilaisten ja tutkijoiden ylläpitämään totuusregiimiin. Maailmanpankin ollessa johtava kehityslaitos sen henkilökunta on tämän totuusregiimin tärkeimpiä rakentajia ja ylläpitäjiä. Totuusregiimin tuottama yleisesti hyväksytty ”totuus” kehityksestä toimii maailman köyhien hallinnon välineenä, koska se osaltaan määrittelee heidät itsensä ongelmaksi, joka vaatii toimenpiteitä. Tähän kuvioon on vaikeaa sijoittaa ajatusta köyhistä itsenäisinä toimijoina, joilla tulisi olla mahdollisuus aktiivisesti vaikuttaa sekä kehityksen määrittelyyn että siihen tähtääviin toimintatapoihin, kuten Maailmanpankin toimintapolitiikkaan.

Postkolonialismin näkökulmasta tärkeäksi nousee se, että lännen ollessa johtoasemassa niin Maailmanpankissa kuin koko maailmassakin, nimenomaan länsimainen

---

¹¹⁵ World Bank – Civil Society Joint Facilitation Committee 2005, 66.

asiantuntemus on kehityksen totuusregiimin ytimessä. Vaikka Maailmanpankissa toimii monia tärkeissäkkin asemissa olevia työntekijöitä, jotka ovat itse kehitysmaissa syntyneitä, heillä on yleensä hyvin samanlainen länsimainen koulutustausta kuin muullakin Pankin henkilöstöllä¹¹⁶. Pelkkä globaaliin marginaaliin sijoittuva syntyperä ei siis riitä takaamaan, että yksilön mielipiteet tai intressit vastaisivat marginaalissa olevien ihmisten mielipiteitä ja intressejä. Hienovaraisena vallankäytön muotona valtaapitävien ohjailema totuuden tuotanto imaisee helposti mukaansa kaiken, mihin se on kosketuksissa, eikä todellisia vaihtoehtoja hallitsevalle diskurssille ole helppo esittää. Kyseinen problematiikka johtaa Spivakin toteamukseen siitä, että ”marginalisoidut eivät voi puhua”, mihin palaan jäljempänä.

Asiantuntijuuden ylettömästä arvostuksesta seuraa Maailmanpankin kaltaisessa instituutiossa muitakin ongelmia. Kun päätöksenteko halutaan perustaa ”vedenpitävälle asiantuntijatiedolle”, myös ongelmat nähdään alusta alkaen sellaisina, että vain asiantuntijat voivat löytää niihin ratkaisun. Tämä asennoituminen rajoittaa laajemman yleisön osallistumismahdollisuuksia päätöksenteossa.

Maailmanpankin julkilausutusti ei-poliittisesta roolista huolimatta sen työntekijät joutuvat usein tekemään päätöksiä, jotka ovat pohjimmiltaan poliittisia. Esimerkiksi tieteellisen tiedon paikkansapitävyydestä on usein monia mielipiteitä, ja jonkun on tehtävä päätös siitä, mihin uskotaan ja mille näkökulmalle päätökset perustetaan. Asiantuntijuudella tulisi olla merkitystä asioiden analysoinnissa ja kartoittamisessa, mutta vain demokraattisesti valittujen poliittisten päättäjien tulisi tehdä päätöksiä, joilla on konkreettisia seurauksia monien ihmisten elämään.¹¹⁷

Joint Facilitation Committeeen mukaan Pankissa vallitsee myös niin sanottu salaamisen kulttuuri. Käytännössä vain sellaiset asiakirjat, jotka erikseen määritellään julkisiksi Pankin tiedonavoimuuspolitiikassa (disclosure policy), julkistetaan. Vaikeasta tiedon saatavuudesta seuraa, että tahot, jotka pyrkivät yhteistyöhön Pankin kanssa, ovat hyvin epätasa-arvoisessa asemassa verrattuna Pankin henkilöstöön.¹¹⁸

---

¹¹⁶ Patomäki & Teivainen 2003, 75-78.

¹¹⁷ World Bank – Civil Society Joint Facilitation Committee 2005, 67.

¹¹⁸ World Bank – Civil Society Joint Facilitation Committee 2005, 66-69.

Näiden seikkojen lisäksi henkilökuntaan kohdistuu ristiriitaisia yllykkeitä. Päivittäisessä työssä osallistuvan päätöksenteon suosiminen on usein liian hankalaa suhteessa sen tuomiin etuihin oman uran kannalta, vaikka Maailmanpankin pitkän aikavälin tavoitteet ja ideologia edellyttäisivätkin osallistuvan päätöksenteon lisäämistä.¹¹⁹

9. EDUSTUS, OSALLISTUMINEN, TOIMIJUUS: TOTEUTUIKO MIKÄÄN?

9.1. Kansalaisyhteiskunta osallistumiskanavana

Monet seikat siis vaikeuttavat ja rajoittavat kehitysmaiden köyhimpien ja syrjäytyneimpien kansanosien, kuten usein alkuperäiskansoihin kuuluvien ihmisten suoraa osallistumista globaalin kehitysnarratiivin suunnitteluun. Kuka heitä sitten voisi edustaa?

Jäsenvaltioiden hallitusten edustajien on tarkoitus toimia omien kansalaistensa parhaaksi Maailmanpankissa. Demokratian takaamiseksi ja päätöksenteon vastuullisuuden ja läpinäkyvyyden turvaamiseksi ei kuitenkaan aina riitä pelkkä edustuksellinen demokratia, vaan avoimuutta ja vaikutuskanavia vaaditaan muihinkin suuntiin. Varsinkin marginaalissa olevat vähemmistöryhmät jäävät usein vaille edustusta edustukselliseen demokratiaan perustuvassa järjestelmässä, ja hyvän hallinnon vaatimusten mukaisesti heille on tällöin taattava muita kanavia ajaa etujaan.

Kansalaisyhteiskunnan käyttö demokraattisen osallistumisen ja edustavuuden takeena ei suinkaan ole ongelmatonta. Kuten sanottua, se on vaikeasti määriteltävä joukko toimijoita, joilla saattaa olla keskenään hyvinkin erilaiset intressit. Kuten kaikkien poliittisten toimijoiden, myös kansalaisyhteiskunnan kohdalla on muistettava kysyä,

---

¹¹⁹ Ibid.

ketä se edustaa ja kenen etuja se ajaa. Erityisesti kansalaisjärjestön käsitteen kanssa tulisi olla varovainen, sillä sekin on alun perin länsimainen käsite. Varsinkin poliittisesti tai jonkin tietyn aihepiirin suhteen aktiivisesta kansalaisyhteiskunnasta puhuttaessa puhutaan yleensä nimenomaan eri alojen kansalaisjärjestöistä. Joidenkin kansalaisjärjestöjen läpinäkyvyys ja tilivelvollisuus on kuitenkin itsessään usein kyseenalaista¹²⁰. Toisaalta kansalaisjärjestöt kykenevät edustamaan yhteiskunnan osia, jotka eivät muutoin tule edustetuiksi poliittisessa järjestelmässä; toisaalta mitkään lait eivät kuitenkaan säätele niiden toimintaa tai aseta mittareita hyvälle hallinnolle kansalaisjärjestöjen sisällä.

Vaikka Maailmanpankki virallisesti näkee kansalaisyhteiskunnan, erityisesti kansalaisjärjestöjen, osallistumisen projekteihinsa mielekkäänä ja hyödyllisenä näiden mahdollisen innovatiivisen panoksen sekä oletetun kestäväan kehityksen sitoutuneisuuden vuoksi, ja koska näillä oletetaan olevan läheiset ja luottamukselliset suhteet paikallisväestöön, kansalaisjärjestöjen mukaanotto ei kuitenkaan ole automaattinen legitimitetin tae. Mikko Keinänen antaa esimerkin Pakistanista, jossa vesivoimalaprojektin yhteydessä Pakistanin hallitus ja Maailmanpankki yhdessä loivat kansalaisjärjestön toisaalta takaamaan ”osallistumisen” projektissa ja toisaalta auttamaan sen toteutuksessa. Maailmanpankin kannalta siis kansalaisjärjestöjä voidaan käyttää apuna projektien hyväksyttämässä ja legitimoinnissa.¹²¹ Samaa ajatuskulkua on voitu nähdä Maailmanpankin käytäntöjen suunnittelussa, jossa kansalaisyhteiskunnan konsultoinnista on tehty itsestään selvä osa suunnitteluprosessia mutta konsultoinnin todelliset vaikutukset ja konsultoitavien edustavuus ovat vähintään kyseenalaisia.

Keinäsen kritiikin mukaan vaatimus kansalaisten osallistumisesta heitä koskevien projektien toteutukseen niiden rahoituksen ehtona on yritys edistää demokratiaa ylhäältä alaspäin, missä jo sinänsä piilee ristiriita. Toisaalta hänen mukaansa tämä yritetään toteuttaa kulttuurisesti spesifin instituution, nimittäin kansalaisjärjestön,

---

¹²⁰ Keohane 2003, 148.

¹²¹ Keinänen 1998, 9-10.

avulla. Näin pyrkiessään universaalien arvojen kuten tasapuolisten vaikuttamiskanavien turvaamiseen, Maailmanpankki tulee kuitenkin pakkosyöttäneeksi länsimaisiin arvoihin kiinteästi liittyviä instituutioita ja olettaneeksi, että ne toimivat kaikissa sosiaalisissa ympäristöissä.¹²² Maailmanpankin toimintaan osallistumiselle tarjotaan kanavia, jotka ovat Pankin, ei kehityksen kohteiden, valitsemia ja suunnittelemlia.

Kansalaisyhteiskunta ei siis ole yhtenäinen, kaikkia kansalaisia edustava toimija, vaan pitää sisällään monenlaisia intressiryhmiä erilaisine arvoineen ja tavoitteineen. Sillä on tietyt legitimititeettiongelmansa ja mikäli se ymmärretään yksinomaan länsimaisessa viitekehyksessä, valtiosysteemiä tukevana eurooppalaismallisten kansalaisjärjestöjen kenttänä, syyllistytään jälleen hallintaan eurosentrisen maailmankuvan kautta.

9.2. Voivatko kansalaisjärjestöt edustaa marginalisoituja?

Kuten eräs Maailmanpankin kanssa käytyyn pyöreän pöydän neuvotteluun osallistunut ecuadorilaisen alkuperäiskansan jäsen totesi, alkuperäiskansojen osallistumisessa ei ole kyse siitä, kuinka monta konsultaatiotilaisuutta Maailmanpankki on järjestänyt, vaan siitä, kokivatko osallistuneet alkuperäiskansojen edustajat osallistumisensa merkittäväksi ja mielipiteidensä vaikuttaneen lopulliseen politiikkaan.¹²³ Erityisesti Maailmanpankin alkuperäiskansoja koskevan toimintapolitiikan uudistuksesta puhuttaessa huomio kohdistuu niihin kansalaisyhteiskunnan toimijoihin, jotka kuuluvat itse alkuperäiskansoihin.

Maailmanpankin yksinomaan OP 4.10:ta koskevaa konsultointia varten järjestämiin tilaisuuksiin osallistuneista ihmisistä vain pieni osa (kymmenen prosenttia) kuului itse alkuperäiskansoihin. Toisaalta erinäiset aktiivisesti osallistuneet Pohjoisessa toimivat kansalaisjärjestöt edustavat pääasiallisesti alkuperäiskansoja, kuten Forest Peoples

---

¹²² Keinänen 1998, 10-11.

¹²³ Griffiths 2005.

Program, tai niillä on alkuperäiskansojen etuja ajavia ala-ohjelmia, kuten Bank Information Centerillä.

Neera Chandhoke peräänkuuluttaa perustavanlaatuista kriittisyyttä nimenomaan globaaleja kansalaisjärjestöjä kohtaan. Hänen näkemyksensä mukaan kansalaisyhteiskunnan ja politiikan perimmäinen olemus on ristiriidassa globaalien, tiettyä asiaa ajavien kansalaisjärjestöjen kanssa. Chandhoke jäljittää politiikan, poliittisen toimijuuden ja empowermentin yksilöön ja hänen kokemuksiinsa. Silloin, kun yksilöt vapaasti alkavat luoda ryhmittymiä toteuttaakseen intressejään, toisin sanoen kansalaisyhteiskunnan syntyessä, he luovat perustan omalle toimijuudelleen ja samalla syntyy myös perusta politiikalle. Vaikka kansalaisjärjestön perustaminen saattaa olla seuraus tällaisesta yksilöiden yhteenliittymisestä, kaikki kansalaisjärjestöt eivät kuitenkaan ole syntyneet tämän ruohonjuuritason prosessin kautta. Globaalit, vaikutusvaltaiset kansalaisjärjestöt, jotka ilmoittavat edustavansa marginalisoituja paikallisyhteisöjä, tulevat useimmiten yhteisön ulkopuolelta ja niillä on toisaalla syntyneet näkemykset siitä, mikä yhteisön ongelma on ja mitä sille olisi tehtävä. Ne myös toimivat omassa, globaalien kansalaisjärjestöjen, ammattilaisten, asiantuntijoiden ja byrokratian muodostamassa maailmassaan tasolla, joka saattaa olla hyvin kaukana ihmisistä, joita ne väittävät edustavansa. Näin kansalaisyhteiskunta itse asiassa ajautuu mahdollisimman kauas juuriltaan yksilötason kokemuksesta kumpuavana valtaistavana ja politisoivana toimintana, ja itse asiassa saattaa toimia ruohonjuuritason ihmisten omaa toimijuutta heikentäen.¹²⁴

Chandhoke myöntää, että monissa tapauksissa kansalaisjärjestöt ovat onnistuneet tuomaan kehitysmaiden marginalisoiduille tärkeitä aiheita ja ongelmia kansainväliseen valokiilaan. Hän kuitenkin kysyy, voiko tällainen edustus korvata ihmisten omaa poliittista toimijuutta. Poliittiseksi toimijaksi tullaan hänen mukaansa, kun yksilö tiedostaa omat oikeutensa ja valtion velvollisuudet itseään kohtaan sekä mahdollisuutensa puolustaa ja vaatia niitä yhteisöllisen toiminnan kautta. Näin alamaisesta tulee kansalainen, toimija. Tämän kehityksen monet kansalaisjärjestöt

---

¹²⁴ Chandhoke 2002, 45-49.

uhkaavat kääntää päinvastaiseksi, kun ne väittävät edustavansa ihmisiä, joiden suoraa valtuutusta ne eivät koskaan ole saaneet. Onkin epäselvää, onko globaaleilla kansalaisjärjestöillä lopulta yhteisöllisyyttä ja edustuksellisuutta vahvistava vai heikentävä vaikutus.¹²⁵

Kansalaisyhteiskunnan toimijoita ja näiden kanssa tehtävää yhteistyötä käsittelevällä internetsivustollaan Maailmanpankki listaakin lähinnä globaaleja, mutta Pohjoisessa perustettuja kansalaisjärjestöjä¹²⁶. Ehkä yllättävältä vaikuttaa se, että monet näistä ovat Bretton Woods- laitoksia kritisoivia järjestöjä. Sivulla jopa listataan näiden kansalaisjärjestöjen tuottamia, Maailmanpankkia rankastikin arvostelevia artikkeleita ja tutkimuksia. Maailmanpankki siis tahtoo antaa itsestään avoimen, itsekritiikkiin kykenevän ja kaikki mielipiteet tunnustavan kuvan. Kuitenkin voidaan kysyä, kenen kriittiset mielipiteet tulevat kuulluiksi ja tunnustetuiksi. Chandhoke kyseenalaistaa globaalien kansalaisjärjestöjen erityisyyden poliittisena toimijana ja väittää, etteivät nekään täysin voi ylittää kuilua etelän ja pohjoisen välillä, tai astua maailmanpolitiikan valtiokeskeisten rakenteiden ulkopuolelle. Vaikka sen esittämiä eriäviä mielipiteitä kuunnellaan ja vaikka niillä usein on vaikutusta, globaali kansalaisyhteiskunta ei voi institutionalisoida rakenteita, jotka olisivat ristiriidassa globaalin valtio- tai talousjärjestelmän hegemonien etujen kanssa.¹²⁷

9.3. Kansalaisyhteiskunta osana kehitysnarratiivia

Maailmanpankin julkilausutun retoriikan mukaan nykyisessä globaalin hallinnan mallissa köyhät ihmiset itse voivat osallistua kansalaisyhteiskunnan välityksellä itseään koskevan kehityksen suunnitteluun. Vuorovaikutuksen suunta on kuitenkin pääasiassa ylhäältä alaspäin: Maailmanpankillä on tieto, keinot ja pääoma, joiden avulla kehitys

---

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ World Bank: Civil Society Organizations [www-dokumentti]

¹²⁷ Chandhoke 2002, 52.

toteutetaan, vaikka köyhillä itsellään onkin tiettyyn rajaan asti oikeus esittää toivomuksia. Välittäjänä toimii niin kutsuttu kansalaisyhteiskunta.

Maailmanpankin konsultaatiot ylipäättänsä perustuvat maailmankuvalle, jossa keskinäistä vuoropuhelua käyvät kolme eri taho: Maailmanpankki, kansalaisyhteiskunta ja kehitysprojektin kohteena olevat kehitysmaiden köyhät. Kansalaisyhteiskunta tarkoittaa tässä kuviossa ei-valtiollisia toimijoita, joilla on käytännön tietoa kehitysmaiden köyhien todellisuudesta ja näiden intresseistä sekä jonkinlainen valtuutus toimia köyhien edustajana vuoropuhelussa Maailmanpankin kanssa, ja joiden päämääränä on muokata globaalia kehitystoimintaa demokraattisemmaksi. Maailmanpankki käy keskustelua kansalaisyhteiskunnan kanssa. Tämä toteutuu kuitenkin Maailmanpankin valitsemilla tavoilla, tilanteissa, kielellä ja usein Maailmanpankin valitsemien kansalaisyhteiskunnan osien kanssa.

Kansalaisyhteiskunta ei missään tapauksessa ole kehitysnarratiivin ulkopuolinen toimija. Se esitetään kyllä usein globaalin hallinnan moraalinvartijana, joka vaatii virallisia tahoja vastuullisiksi päätöksistään. Nämä näkemykset ja suoranainen kritiikki, jota kansalaisyhteiskunnan toimijat saattavat kohdistaa globaalia kehitysregiimiä kohtaan, tulevat kuitenkin kehitysnarratiivin itsensä sisältä. Kansalaisyhteiskunta on tyypillisesti länsimainen käsite, joka on itse asiassa hyvinkin tarpeellinen länsimaiselle kehitysnarratiiville. Se on ollut helppo lanseerata muihin maanosiin demokratian ja pluralismin nimissä, mutta ollakseen käsitteenä ymmärrettävä ja käytännössä toimintakykyinen se tarvitsee vastapainokseen muut länsimaisen yhteiskuntamallin osat, nimittäin siitä erillisiksi ymmärretyt valtion ja talouden piirit. Näin siis kansalaisyhteiskunta, oli se sitten vahva, monipuolinen ja tehokas tai ei, on aina länsimaalaisen valtiomallin kylkiäinen. Valtioiden kansainvälinen systeemi taas on vallitsevan kehitysnarratiivin edellytys ja lähtökohta.

Maailmanpankin retoriikassa poliittisesta edustuksesta paitsi jäävät marginaaliryhmät, kuten monet alkuperäiskansat, tulevat edustetuiksi tai tuovat itse intressinsä julki kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden välityksellä. OP 4.10:n uudistusprosessissa

monet kansalaisyhteiskuntaan kuuluvat tahot kylläkin osallistuivat konsultaatioihin, mutta vain harvat osallistujista kuuluivat itse alkuperäiskansoihin. Toisaalta muutamat alkuperäiskansojen etuja ajavat globaalit kansalaisjärjestöt saivat äänensä kuuluviin konsultaatioissa, mutta niitä ei voida pitää alun perin alkuperäiskansojen parista nousseina valtaistavina organisaatioita, koska ne suurimmaksi osaksi ovat pohjoisessa perustettuja advocacy-tyyppisiä yhden asian järjestöjä.

Kansalaisjärjestöt ovat vain yksi toimija kansalaisyhteiskunnan osien joukossa, mutta niiden rooli globaalin poliittisen agendan muotoilussa on kasvanut. Tämä kehitys on tuonut eettisiä näkökulmia kansainväliseen politiikkaan ja saanut aikaan monia konkreettisia parannuksia esimerkiksi hallitustenvälisten järjestöjen läpinäkyvyyteen. Kuitenkin kansalaisjärjestöjen voittokulussa voidaan nähdä ei-toivottujakin piirteitä, kuten marginalisoitujen ihmisten omaehtoisen poliittisen toimijuuden tukahduttaminen jälleen kerran. Johtopäätökseni on, että kansalaisyhteiskunnan roolin korostaminen on Maailmanpankille ja muille kehityslaitoksille tärkeää koska kansalaisyhteiskunta on itse olennainen osa kehitysnarratiivin rakenteita. Konsultaatiokäytäntöjen kautta tuotetaan legitimizeettiä paitsi Maailmanpankille itselleen, myös dialogin toiselle osapuolelle eli niin kutsutulle kansalaisyhteiskunnalle.

9.4. Marginaalin oma ääni

Spivak väittää, että marginalisoidut ryhmät ”eivät voi puhua”, tarkoittaen, ettei näillä ole mahdollisuutta tulla valtaapitävien kuulemiksi omilla ehdoillaan¹²⁸. Myös Maailmanpankin konsultaatioissa osallistujien on kyettävä tuomaan mielipiteensä julki niin, että vastapuoli ymmärtää sen ja ottaa sen vakavasti. Tämä tarkoittaa paitsi käytännön kielitaitoa, myös kykyä muotoilla viesti uskottavaan muotoon, mikä yleensä tarkoittaa sen sopimista tieteellisen tiedon ja asiantuntijuuden kulttuurin hyväksymiin

---

¹²⁸ Laundry & MacLean 1996, 5-6.

raameihin. Näin siis marginalisoitujen on puhuttava hegemonin, eli valtavirran kehitysnarratiivin edustajien kieltä tullakseen kuulluiksi.

Spivakin marginaalisuuden (subaltern) määritelmä ei viittaa mihinkään tiettyyn, pysyvään ihmisryhmään, vaan kulloinkin vallankäytön koneistosta erotettuihin ihmisiin. Jos marginalisoitu ihminen saa sanansa kuuluviin etuoikeutettujen keskuudessa, hän lakkaa olemasta marginalisoitu. Tämän tilanteen tulisi olla eettinen päämäärä – että marginalisoiduimmat ja ”näkyttömimmät” ryhmät lakkaisivat olemasta sellaisia. Kaikkien ryhmien tulisi siis saada tuoda kantansa julki ja tulla vakavasti otetuksi yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa. Spivakin mukaan tähän ei kuitenkaan päästä niin, että etuoikeutetut intellektuellit yrittäisivät edustaa marginalisoituja ryhmiä, tai teeskentelisivät antavansa näiden puhua omasta puolestaan. Todellisuudessa kukaan ei voi myöskään ”puhua jonkun toisen puolesta” tai ”nimissä”, vaikka tietyt ihmiset tähän asemaan nostetaankin vallankäytön puitteissa.¹²⁹ Uskon Spivakin tarkoittavan tällä samaa kuin Chandhoke tämän väittäessä, että ulkopuoliset kansalaisjärjestöt ajaessaan marginaaliryhmien asiaa eivät itse asiassa valtaista kyseisiä ryhmiä, vaan päinvastoin murentavat ihmisten omaa poliittista toimijuutta.

Mikäli empowerment nähdään kehityksen, edistyksen ja vapauden erottamattomana osana, on olennaista, että marginalisoidut voivat puhua omasta puolestaan ja tulla kuulluiksi. Tämä mahdollisuus merkitsee samalla vapautumista marginalisoituna olemisesta. Projekti kohdistuu siis nimenomaan suoraan näihin marginalisoituihin ryhmiin ja aitoon, tasaveroiseen vuoropuheluun niiden ja valtakoneiston välillä. Se, että tuodaan vertailevaa tietoa ja tuntemusta noista ryhmistä länsimaisen akateemisen yleisön tai kehitysasiantuntijoiden tietoon, jotta nämä voisivat tehdä johtopäätöksensä marginalisoitujen tarpeista ja intresseistä, ei tämän ajattelutavan mukaan nosta ketään marginaalista.¹³⁰ Asiantuntijatietohan toimii usein kohdettaan objektivoiden, kuten olen edellä osoittanut. Spivakin mukaan marginalisoidut siis saavuttavat itsenäisen

---

¹²⁹ Laundry & MacLean 1996, 5-6

¹³⁰ Spivak 1996a:15-17.

toimijuuden vain siinä tapauksessa, että he itse pääsevät suoraan ja tasa-arvoiseen keskusteluyhteyteen hallitsevien tahojen kanssa. Tämä myös sulkee pois muiden ulkopuolisten tahojen, kuten globaalien kansalaisjärjestöjen, mahdollisuuden todella edustaa marginalisoituja, vaikka ne kieltämättä voivat asiatasolla ajaa näiden etuja.

Vaarana edustuksesta puhuttaessa on myös, että henkilöitä, jotka onnistuvat nousemaan marginalisoitujen puhemiehiksi tai -naisiksi, ”are taken as token subalterns”, heitä aletaan pitää symbolisina marginaalisuuden edustajina. Tällöin heidän mukanaolonsa nähdään tarkoittavan kaikkien marginalisoitujen ryhmien edustusta. Spivak varoittaa, että kun tietyt yksilöt aletaan nähdä identtisinä marginalisoidun ryhmän kanssa, heidän työnsä ja merkityksensä marginalisoiduille valuu hukkaan. Heistä saattaa tulla heitä kuulevien valtaapitävien, tässä tapauksessa Maailmanpankin henkilökunnan ja kehitysregiimin edustajien, omantunnon rauhoittajia ilman vaikutusta edustamiensa asemaan.¹³¹ Maailmanpankille onkin nähtävästi riittänyt konsultoinneissa se, että edes joka kymmenes osallistunut on kuulunut alkuperäiskansoihin. On myös muistettava, että marginalisoidut ryhmät, vaikkapa alkuperäiskansat, eivät ole homogeenisiä vaan myös niiden sisällä on epätasaisia valtasuhteita. Esimerkiksi sukupuolten epätasa-arvo ja kysymykset iästä ja asemasta ryhmien sisällä jää helposti unohduksiin, jos keskitytään vain tuohon yhteen ryhmän symboliseen edustajaan.

Olisiko Maailmanpankin Alkuperäiskansoja koskevaa politiikkaa uudistettaessa sitten pitänyt konsultoida vain ja ainoastaan alkuperäiskansoja ja pitää samalla huoli siitä, että osallistujat edustavat mahdollisimman laajasti kaikkia ryhmien jäseniä? Olisiko prosessi siinä tapauksessa ollut hyväksyttävämpi?

Jos näin olisi toimittu, on mahdollista, että lopputuloksena prosessi olisi saavuttanut suuremman legitimitetin ja paremman julkisuuskuvan. Kuitenkaan sille, että alkuperäiskansoja olisi sittenkään todella kuunneltu ja heidän näkemyksiään huomioitu, ei olisi takuita – Maailmanpankin perusrakenteiden valtiokeskeiset realiteetit olisivat lopulta saattaneet estää sen. Jos itse kehitysnarratiivi on postkolonialistisessa mielessä

---

¹³¹ Spivak 1996b, 292.

vallankäytön keino, on epätodennäköistä, että täysin siitä poikkeaville näkemyksille koskaan todella annettaisiin painoarvoa. Vaikka kehitysnarratiivin edustajat olisivat nykyistä uskollisempia sen itsensä sisältämille vaatimuksille demokratiasta, osallistumisesta ja empowermentista, he tuskin ovat koskaan valmiita huomiomaan vaihtoehtoja, jotka kyseenalaistaisivat kehitysnarratiivin muita elementtejä kuten talouskasvua tai teollistumista. Vaikkapa alkuperäiskansojen oikeus asuttamiinsa alueisiin tunnustetaan vain niin kauan, kun maalle ei keksitä tuottavampaa käyttötarkoitusta – prioriteettien järjestykseen ei lopulta näytä vaikuttavan se, kuinka ponnekkaasti alkuperäiskansat tai muut tahot protestoivat.

Näiden realiteettien valossa vaikuttaa siltä, että nykyisenlainen keskusteluyhteys Maailmanpankin ja vaikkapa alkuperäiskansojen välillä vain lujittaa ja legitimoii tilannetta, jossa ylhäältä käsin toimiva, läntinen kehityslaitos sallii kolmannen maailman ihmisille toimijuuden vain sellaisissa rajoissa, ettei se uhkaa itse kehitysnarratiivia.

10. MAAILMANPANKIN OSALLISTUMISKÄYTÄNTÖJEN JA KEHITYSNARRATIIVIN DEKONSTRUKTIO

10.1. Dekonstruktiivinen kaksoisliike

Tutkimuskysymykseni oli kehitysmaiden marginalisoitujen ihmisten mahdollisuus osallistua itseään koskevan kehityksen suunnitteluun ja toteutukseen Maailmanpankin konsultaatiokäytäntöjen kautta. Tutkimusaineistoni osoittaa selkeästi, että Maailmanpankin alkuperäiskansoja koskevan toimintapolitiikan uudistuksen osallistumiskanavat eivät toimineet tyydyttävästi. Konsultoidut eivät edustaneet kattavasti ensisijaista kohderyhmää eli alkuperäiskansoja; toisaalta osallistuneet eivät kokeneet prosessin järjestelyjä ja lopputulosta reiluina. Asia näyttää päivänselvältä: Maailmanpankki on epädemokraattinen kehityslaitos, joka toteuttaa kehitysprojektiaan epädemokraattisesti ja käyttää näennäisesti osallistavia menetelmiä toimintansa

suunnittelussa vain oikeuttaakseen toimintaansa aikana, jolloin hyvän hallinnon kriteereillä on valtaapitävien julkisuuskuvaa kiillottava merkitys.

Toisaalta omaksuttuani Foucault'laisen kannan, että Maailmanpankin edustama kehitysnarratiivi on vallankäytön väline, joudun muuttamaan lähtökohtiani hiukan: kehitysmaiden köyhät ja marginalisoidut ihmiset ovat yksinkertaisesti kehityksen, siis kehitysnarratiivin, kohteita. Tässä asetelmassa heille ei voikaan jäädä mahdollisuutta todelliseen toimijuuteen, vaikka kehitysnarratiivi esiintyykin osallistumisen ja empowermentin levittäjänä. Myös Maailmanpankki kehitysregiimin johtavana voimana pitää sisällään tämän perustavan ristiriidan. Aineisto puhuu korutonta kieltään siitä, ettei Maailmanpankki kerta kaikkiaan voi myöntää marginaalista ponnistaneille äänille täyttä painoarvoa. Se sotisi sen perimmäistä roolia, funktiota ja realiteetteja vastaan.

Tässä vaiheessa tuon mukaan analyysiini dekonstruktion, jolla toivon pääseväni pintaa syvemmälle. Jos kehitysnarratiivi on vallankäytön väline, miksi se pitää sisällään itsensä kanssa ristiriitaisia ideaaleja osallistumisesta ja kohteidensa toimijuudesta? Entä miksi Maailmanpankki voi käyttää valtaansa niin kuin se käyttää?

Dekonstruktio tarkoittaa vastakohtaparien paljastamista, purkamista ja lopulta kääntämistä pääläelleen. Tiettyä kohdetta tarkastellessaan se osoittaa ne negatiiviset tai hiljaisuudet, joiden varaan kohde on rakentunut. Derridan mukaan dekonstruktio tekee kohteensa suhteen kaksoisliikkeen, joka paljastettuaan vastakohta-asetelman hierarkian kääntää sen päinvastaiseksi ja siten siirtää (displace) koko käsitesysteemiä perustuksiltaan. Näin syntyy mahdollisuus paitsi kritisoida vastakohtapareja myös puuttua niihin, käyttäen itse oppositioiden systeemiä hyväkseen. Dekonstruktio käyttää siis toimii aina systeemin ehdoilla ja sisällä mutta tavoitteenaan purkaa se.¹³²

”...[T]o deconstruct a discourse is to show how it undermines the philosophy it asserts, or the hierarchical oppositions on which it relies, by identifying in the text

---

¹³² Culler 1982, 85-6.

the rhetorical operations that produce the supposed ground of argument, the key concept or premise.”¹³³

Kun hierarkia käännetään pääläelleen, ”alempi” käsite dominoimaan ”ylempää”, se menettää merkityksensä. Käännöksellä nimittäin osoitetaan, että kumpi tahansa opposition puoliskoista voi dominoida toista.¹³⁴ Dekonstruktio on siis mahdollinen, koska hierarkkiset rakenteet perustuvat jo itsessään pmisselle, jotka kääntävät hierarkian – tarkoittaen, että koska kummankaan puoliskon hallitsevuus ei perustu mihinkään perimmäiseen totuuteen, alkuperäisen hierarkian oikeutus häviää¹³⁵.

Minkälaisille vastakohtapareille ja hiljaisuuksille kehitysnarratiivin sisältämät osallistumisideaalit voisivat perustua?

Puhumalla kehitysprojekteihin tai vaikkapa Maailmanpankin toimintapolitiikan suunnitteluun osallistumisesta käännetään huomio pois siitä, että kyseessä on osallistuminen johonkin jo päätettyyn ja olemassa olevaan. Kehitysnarratiivi rajaa ne raamit, joiden puitteissa ihmiset voivat osallistua itseään koskevan kehityksen suunnitteluun. Osallistujat eli näennäisesti toimijat ovat siis aina jo valmiiksi kohteita, objekteja. Siksi juuri osallistumisesta puhuva retoriikka on paras oikeuttaja tälle objektivoinnille. Dekonstruktio siis paljastaa, että osallistuminen, toimijuus, aktiivisuus ja empowerment kehitysregiimin hallinnoinnissa itse asiassa ovat eräänlainen peitetarina sille, että globaalissa marginaalissa olevat ihmiset muodostavat kehitysnarratiivin tarvitseman objektin, Toisen.

10.2. Alkuperäiskansojen osallistuminen poissulkemisen keinona

Maailmanpankin on siis erilaisia kehitysprojekteja rahoittaessaan otettava huomioon, että ne voivat olla haitaksi alkuperäiskansoille. Siksi on tarpeen suunnitella alkuperäiskansoja suojaavia säädöksiä kehitystoimintaa säätelemään. Eikö silloin jo

---

¹³³ Ibid.

¹³⁴ Derrida 1988, 47-8; Culler 1982, 165-6.

¹³⁵ Culler 1982, 171.

tämä lähtöasetelma todista, että Maailmanpankin edistämä kehitys ei merkitse haluttavaa kehitystä kaikille? Jos kerran kehitys voi aiheuttaa tietyille ryhmille suoranaista haittaa, se viestii siitä, ettei vallitseva kehitysnarratiivi palvele kaikkien etua. Itse asiassa Maailmanpankin edustamalle kehityskäsitykselle on siis oltava myös vaihtoehtoja.

Alkuperäiskansoja suojelevan toimintapolitiikan suunnittelussa kysyttiin alkuperäiskansojen mielipidettä asiasta, mutta sille, kuinka paljon mielipiteet vaikuttivat toimintapolitiikan sisältöön, oli jo ennalta asetetut rajat. Vaikka koko prosessin tarkoituksena piti olla alkuperäiskansojen suojeleminen, lopputulos ei kuitenkaan tuonut alkuperäiskansoille näiden itse tärkeiksi kokemia ja pitkään tavoittelemaa turvallisuustakuita.

Dekonstruktiiivisella liikkeellä tilanne kääntyy ylösalaisin, ja alkaa näyttää siltä, että Maailmanpankki ei pyrikään ensisijaisesti suojelemaan alkuperäiskansoja kehitykseltä, vaan itse asiassa konsultaatioiden perimmäinen tarkoitus oli suojella kehitysnarratiivia poikkeavilta kehityskäsityksiltä ja vaihtoehtoisilta narratiiveilta. Nostamalla alkuperäiskansat erityishuomiota vaativaksi ryhmäksi Pankki myös rajaa alkuperäiskansojen näkemykset ja intressit koskemaan vain erityistapauksia, joilla ei ole vaikutusta valtavirran kehitykseen. Kun poikkeaville näkemyksille on tarjottu ilmaisukanava, asia on loppuun käsitelty, velvollisuus avoimuuteen ja demokraattisuuteen on täytetty ja alkuperäiskansat mielipiteineen on lokeroitu poikkeustapauksiksi, joista ei ole uhkaa järjestelmän perustalle. Näin itse asiassa marginaalin ääni vaiennetaan tehokkaasti näennäisellä osallistumisella. Näin Maailmanpankin edustaman kehitysnarratiivin perimmäiset valtarakenteet on verhottu kehityksen nimissä muotoon, jossa ne näyttävät hyödyttävän marginaaliryhmiä, vaikka todellisuudessa ne itse asiassa sulkevat nämä ryhmät pois vallan piiristä. Tällä vallalla tarkoitetaan siis erityisesti valtaa osallistua kehityksen määrittelyyn ja hallintointiin.

Konsultaatioiden tarkoituksena oli siis itse asiassa pönkittää kehitysnarratiivin valta-asemaa ja esiintymistä ainoana mahdollisena vaihtoehtona - Totuutena. Kuitenkin jo se,

että kehitysprojektiin on ylipäänsä sisällytettävä erityisiä turvatoimia suojaamaan joitakin ryhmiä kehityksen haittavaikutuksilta, purkaa itse koko kehitysnarratiivin perustan. Se osoittaa, että Maailmanpankin levittämässä Totuudessa on säröjä ja epäjatkuvuuksia.

10.3. Kehitysnarratiivin dekonstruktio

Aiemmin todettiin, että globaalia hallintaa harjoittavat kansainväliset laitokset ja poliittiset instituutiot ovat etupäässä vahvojen valtioiden vallankäyttövälineitä, joiden kautta ne kykenevät vaikuttamaan köyhiin kolmannen maailman valtioihin haluamallaan tavalla. Tämä uuskolonialismi ulottuu kuitenkin syvemmälle, arvojen, mielikuvien ja ideologioiden tasolle.

Kehitysnarratiivin pohjalla olevan asenteen voisi yksinkertaistaen muotoilla näin: Minä tiedän, mikä sinulle on parasta. Postkoloniaalisesta näkökulmasta katsottuna tässä kuitenkin itse asiassa sanotaan: Minä tiedän, mikä on minulle parasta, ja sinun on toimittava näin, jotta saavuttaisin sen.

Robert Young osoittaa yhtymäkohdat Jacques Derridan tuotannon ja postkolonialistisen teorian välillä. Derridan näkemys filosofian historiasta poikkeaa monista muista teoreetikoista siinä, että hän on alusta asti ilmaissut puhuvansa nimenomaan länsimaisen, eurooppalaisen filosofian historiasta eikä oleta eurooppalaisen metafysiikan olevan universaalia filosofiaa. Päinvastoin länsimainen filosofia ja sille perustuva maailmankuva voidaan ymmärtää Youngin sanoin ”valkoisena mytologiana”. Näin Derrida sanoutuu irti tiedollisesta kolonialismista, jolla länsimaiset filosofit ovat tottuneet esittämään omat ajatusmallinsa universaaleina. Youngin mukaan Derrida kehitti dekonstruktion nimenomaan älyllisen ja kulttuurisen dekolonisaation välineeksi, joka lähtökohdistaan alkaen purkaa läntisten ajatusmallien ja ideologioiden sisältämää ontologista väkivaltaa ja eurosentrisiä. Näin ollen se paljastaa Lännen

erilaisten dominaation muotojen takana vaikuttavat voimat.¹³⁶ Myös ajatus siitä, että on olemassa jokin universaali kehityskulku, jonka myötä ”alikehittyneistä” yhteiskunnista tulee ”kehittyneitä”, siis vallitsevan kehitysnarratiivin perimmäinen lähtöoletus, voidaan nähdä tällaisena ”valkoisena mytologiana”.

Kehitysnarratiivi itse on sananmukaisesti kertomus kehityksestä. Tämä kertomus on valtavan globaalien kehitysasiantuntijoiden, poliitikkojen, taloustieteilijöiden ja median muodostaman armeijan voimin vakuutettu tositarinaksi. Yhdelle historialliselle kulttuurille ja siihen liittyvälle yhteiskunnalliselle, taloudelliselle ja poliittiselle mallille on annettu kehityksen arvonimi. Länsimaat ovat kehittyneitä, tai pitkälle kehittyneitä maita. Kaikki länsimaiseen elämäntapaan ja yhteiskuntaan kuuluva lasketaan kehityksen tulokseksi. Sanan jatkuvuuteen ja ajallisuuteen viittaava merkitys mahdollistaa ajattelun, että yhteiskuntien erilaisuus johtuu niiden sijoittumisesta eri kohtiin kehityksen lineaarista aikajanaa. Tällöin kaikki yhteiskunnat tulevat ennemmin tai myöhemmin läpikäymään samat kehitysvaiheet.¹³⁷

Kuitenkin on samanaikaisesti selvää, ettei kehitys tapahdu itsestään kaikkialla maailmassa. Sille on lukuisia esteitä, ongelmia ja jarruja, ja joskus kehitys jopa kulkee taaksepäin. Kehityksen vauhdittamiseksi tarvitaan kehitysapua, kehitysyhteistyötä, kehityksen keinoja ja kehitystavoitteita.

Jos kehitys ei siis ole automaattinen ja omalla painollaan kulkeva prosessi, vaan useimpien maanosien tilanne vaatii aktiivista muokkaamista ja toimenpiteitä kehityksen käynnistämiseksi, ylläpitämiseksi tai oikeille raiteille ohjaamiseksi, kehityksen universaalius ja väistämättömyys alkaa näyttää kyseenalaiselta. Paljastuu, ettei se olekaan ainoa mahdollinen vaihtoehto, vaan nimenomaan narratiivi, kertomus, jonka tietyt tahot vain tahtovat esittää ainoana totuutena. Näin siis logosentrisille rakenteille

---

¹³⁶ Young 2001, 416.

¹³⁷ Kehitystaloustieteessä Walt W. Rostow esitti ensimmäisenä 1950-luvulla teorian viisiportaisesta talouskasvun mallista, jonka mukaan kaikki yhteiskunnat käyvät läpi samat kehitysvaiheet agraaritaloudesta teollistuneeseen massakulutukseen (Todaro & Smith 2003, 112). Vaikka talousteoriat ovat sittemmin monipuolistuneet, yleinen käsitys kehityksestä pitää edelleen sisällään teollistumisen, talouskasvun ja valtiontalouksien kiinteän yhteyden tuotteiden vaihdantaan maailmanmarkkinoilla.

tyypillisesti kehitysnarratiivi sisältää itse oman purkamisensa välineet. Se perustuu premisseille, jotka eivät pohjimmiltaan pidä paikkaansa.

Kolmannen maailman kannalta kohtalokkain seikka paljastuu, kun suoritetaan kehitysnarratiivin perustana olevan hierarkian kääntäminen. Kehitysnarratiivi nimittäin ohjaa huomion niin sanottuihin kehitysmaihin, joissa ”ongelma”, alikehitys, sijaitsee. Dekonstruktiiivisessa tarkastelussa pyritään kuitenkin kääntämään katse siihen, mistä aikaisemmin on vaiettu. Tällöin havaitaan, että itse asiassa kehitysnarratiivin suuri kertomus kertoo enemmän ”kehittyneistä” länsimaista kuin ”alikehittyneestä” muusta maailmasta. Pohjimmiltaan kehitysnarratiivi on nimittäin tärkeämpi länsimaille kuin kolmannelle maailmalle, sillä ollessaan ainoa mahdollinen historian suunta se oikeuttaa kehittyneiden maiden valta-aseman, hyvinvoinnin ja talouskasvun, jotka on saavutettu muiden maanosien ja globaalin ympäristön kustannuksella.

Näin dekonstruktiivisella liikkeellä tulee osoitetuksi, ettei kehitysnarratiivin sisältämä hierarkia kehityksestä ja alikehityksestä perustu millekään universaaleille ja luonnollisille tosiasioille. Sen sijaan se on johtaville valtioille tarpeellinen globaalien valtasuhteiden lujittamiseksi.

10.4. Oma tietäjäpositioni

Suurilla narratiiveilla on rajansa ja kaikki narratiivit jättävät aina jotakin ilmaisematta, ulkopuolelle. Kuitenkaan emme voi muutakaan kuin *narrate*, olla, toimia ja ajatella narratiivien puitteissa. Dekonstruktivistit eivät pyri uuden narratiivin luomiseen vaan työskentelevät aina tiedostaen sen, mitä eivät kykene tekemään. Eri koulukuntien dekonstruktivisteja yhdistää kuitenkin rationalismin narratiivin ja tietävän subjektin vastustaminen. Tämä subjekti on

”full of certain sort of benevolence towards others, wanting to welcome those others into his own [...] understanding of the word, so that they too can be liberated and begin to inhabit a world that is the best of all possible worlds.”¹³⁸

Dekonstruktiiivinen tutkimusote ei jätä myöskään omaa tietäjäpositiotani koskemattomaksi. Olen eurooppalaisen hyvinvointiyhteiskunnan ja yliopistojärjestelmän kasvatti ja siis kritisoimani länsimaisen kehityksen tuote. Vaikka pyrin osoittamaan kehitysnarratiivin kolonisoivat pyrkimykset, en voi myöskään väittää edustavani kolmannen maailman ihmisiä. Osa aineistostani on alkuperäiskansojen edustajien tuottamia dokumentteja, mutta voinko sittenkään väittää, että marginalisoitujen ääni kuuluisi työssäni? En ole saanut valtuutusta enkä ohjeita yhdeltäkään alkuperäiskansoihin kuuluvalta. Saatan hyvinkin itse syyllistyä objektivointiin luokitellessani ylipäätään ihmisiä marginalisoiduiksi. Puhuessani kehityksestä, kansalaisyhteiskunnasta ja alkuperäiskansoista käytän vakiintunutta länsimaista terminologiaa, koska vaihtoehtoa ei ole. Samoin aineistoni, oli se sitten marginalisoitujen tai valtaapitävien tuottamaa, on ymmärrettävää vain vallanpitäjien kielellä. Dekonstruktio voikin toimia vain logosentrisin välinein ja kritisoimiaan rakenteita hyödyntäen.

Myös näkemystäni globaalien kansalaisjärjestöjen suhteesta marginalisoitujen ihmisten toimijuuteen voidaan pitää täytenä saivarteluna, jos mietitään kaikkia niitä konkreettisia parannuksia ja uusia näkökulmia kansainvälisessä politiikassa, joiden ilmaantuminen on juuri kansalaisjärjestöjen ansiota. Toimin itsekin globaalissa kansalaisjärjestössä, joka ajaa kehitysmaiden etua. Myös Maailmanpankin Alkuperäiskansoja koskevan politiikan uudistukseen aktiivisesti osallistuneet globaalit kansalaisjärjestöt ajoivat epäilemättä juuri sellaisia asioita, joita alkuperäiskansat toivoivat ajettavan. Kritiikkini kohde ei kuitenkaan ole kansalaisjärjestöjen toiminta ja päämäärät sinänsä, vaan oletamus niiden takaamasta edustuksesta ja toisaalta väärä uskomus niiden erillisyydestä ja neutraaliudesta suhteessa muuhun kansainväliseen järjestelmään.

---

¹³⁸ Spivak 1990, 18-19.

Samoin kehitysnarratiivia kritisoidessani myönnän, että esimerkiksi Maailmanpankki ja muut kehitystoimijat saavat epäilemättä paljon hyvää aikaan lievittäessään äärimmäistä hätää ja nostaessaan ihmisiä kurjuudesta. Vaikka vallitseva kehityskäsite kokonaisuudessaan edustaakin tiettyä vinoutunutta ideologiaa, on olemassa tiettyjä minimikriteerejä joista voidaan olla universaalisti yhtä mieltä, ja joiden täyttämässä kansainvälisellä kehitysyhteistyökoneistolla on suuri rooli miljoonien ihmisten elämässä.

Dekonstruktiivinen tutkimusote ei salli tutkijan kiinnittymistä mihinkään tiettyyn käsitykseen todellisuuden perimmäisestä olemuksesta ja ”oikeasta” tiedosta, mitä useimmat kansainvälisen politiikan, kehitystutkimuksen, tai minkä tahansa yhteiskuntatieteellisen alan teorit edellyttäisivät. Kuitenkin itsellenikin on luonnollisesti lukemattomia mielipiteitä ja arvostuksia koskien käsittelemiäni aiheita. Perustan näkökulmani ja tapani esittää asiat aina johonkin totuuskäsitykseen ja jonkinlaiseen etiikkaan. Mielestäni on kuitenkin tavallaan väistämätöntä, että dekonstruktiivisen tutkijan pyrkimyksenä on tietty emansipaatio ja muutos. Spivakin mukaan dekonstruktio ei väitä, etteikö subjektia, historiaa ja totuutta olisi olemassa; se vain kyseenalaistaa tietynlaisen identiteetin etuoikeuttamisen siten, että jonkin tietyn ihmisen uskotaan tietävän universaalin totuuden. Dekonstruktio ei pyri virheiden osoittamiseen, vaan näyttämään, kuinka totuuksia tuotetaan.¹³⁹ Samoin itse en väitä tietäväni mitään perimmäistä totuutta sen paremmin kuin kehitysnarratiivin edustajtkaan. Sen sijaan olen pyrkinyt osoittamaan, että se on nimenomaan mielivaltaisesti ja tiettyjä poliittisia päämääriä silmälläpitäen tuotettu kertomus, jolle voisi myös olla vaihtoehtoja. En olisi alun perinkään kiinnostunut aiheestani, ellei minulla olisi selkeää käsitystä siitä, että maailmassa vallitsee alistavia valtarakenteita, joista vapautuminen on eettisesti välttämätön päämäärä.

---

¹³⁹ Spivak 1996b, 27.

11. YHTEENVETO

Lähdin tutkimaan Maailmanpankin kansalaisyhteiskunnalle ja kehityksen kohteille tarjoamia osallistumiskanavia globaalien kehitystoiminnan hallinnoinnissa. Nykyisellään globaali hallinta perustuu ennen kaikkea vahvimpien valtioiden valtapolitiikalle, jota ne toteuttavat muun muassa kansainvälisten instituutioiden, kuten Maailmanpankin, kautta. Vallankäyttö kuitenkin ilmenee paitsi virallisissa institutionaalisissa rakenteissa, myös narratiivien tasolla, käsityksinä siitä, millainen maailma on, mikä on totuus ja kuinka maailmanhistoria etenee. Globaalien kehitysnarratiivien ylläpito ja sen perusteella suoritettava kehitystoiminta on valtaapitäville länsimaille tehokas keino hallita muuta maailmaa.

Alkuperäisenä tarkoitukseni oli pohtia kehitysmaiden köyhien ihmisten vaikutusmahdollisuuksia suhteessa itseään koskevaan kehitykseen, mistä päädyin analysoimaan myös edustuksen ja toimijuuden olemusta. Maailmanpankin Alkuperäiskansoja koskevan toimintapolitiikan uudistuksen yhteydessä järjestettyjen konsultaatioiden oli nimenomaan tarkoitus antaa alkuperäiskansoille mahdollisuus osallistua itseään koskevan kehityksen hallintointiin. Konsultaatioita koskeva aineisto kuitenkin osoitti selvästi, ettei prosessia toteutettu tälle päämäärälle uskollisesti.

Analysoituani konsultaation ja osallistumisen kanavia tulin siihen tulokseen, että globaalissa hallinnassa yhä suuremman roolin ottava globaali kansalaisyhteiskunta ei välttämättä suo poliittisessa marginaalissa oleville ihmisille omaehtoista poliittista toimijuutta, vaikka se usein väittää edustavansa heitä. Näin siis kansalaisyhteiskunta ei sinänsä ole demokratian tai empowermentin tae. Itse asiassa globaali kansalaisyhteiskunta on erottamaton ja tarpeellinen osa kansainvälistä systeemiä ja samalla kehitysnarratiivia. Se tarvitsee niitä voidakseen olla olemassa, vaikka se usein esiintyykin jonkinlaisena vakiintuneiden rakenteiden vastapainona tai haastajana. Samoin Maailmanpankki todellisuudessa tarvitsee kansalaisyhteiskuntaa oikeuttaakseen toimintaansa hyvän hallinnon retoriikan mukaisesti.

Mitä tulee marginalisoitujen edustukseen ja toimijuuteen suhteessa kehitysnarratiiviin, aineisto osoittaa, että ainakin Alkuperäiskansoja koskevaa toimintapolitiikkaa uudistettaessa erinäiset alkuperäiskansojen edustajat todella saivat äänensä kuuluviin ja onnistuivat pakottamaan Maailmanpankin ainakin jonkinasteiseen vuoropuheluun. Tämäkään ei kuitenkaan riittänyt siihen, että prosessin lopputulos olisi ollut heidän vaatimustensa mukainen. Nykyisenlaisen kehitysnarratiivin tarkoitusperiin ei sovi, että sen objekteille eli kehityksen kohteille sallittaisiin jokin muu kuin objektin rooli. Tällöin narratiivin perimmäinen funktio länsimaisen identiteetin rakentajana ja oikeuttajana ei toteutuisi. Dekonstruktio osoitti, että konsultointi ja muut osallistumiskanavat itse asiassa toimivatkin vaientavasti ja ovat tarpeellisia kehitysnarratiivin totuuden todistamiseksi. Konsultaatioiden myötä alkuperäiskansojen valtavirrasta poikkeavat näkemykset siitä, missä toivottavan tai hyväksyttävän kehityksen rajat kulkevat, saivat ilmaisukanavan ja tulivat samalla lokeroiduiksi harmittomien poikkeustapausten joukkoon. Koko kehitysnarratiivin dekonstruktio puolestaan paljastaa länsimaisen hallinnan uuskolonialistisen olemuksen: kehityksestä puhuttaessa kyse on pohjimmiltaan länsimaiden valta-aseman oikeuttamisesta eikä pyrkimyksestä nostaa kehitysmaat kehittyneiden maiden joukkoon.

Lopetan lainaukseen Spivakilta, joka omalta osaltaan kyseenalaistaa globaalien kehitysyhteistyön motiivien ja metodien oikeudenmukaisuuden.

”The general ideology of global development is racist paternalism (and alas, increasingly, sororalism); its general economics capital-intensive investment; its broad politics the silencing of resistance and of the subaltern as the rhetoric of their protest is constantly appropriated.”¹⁴⁰

---

¹⁴⁰Spivak 1999, 373.

Primääriaineisto

Forest Peoples Programme (2001): *Questions for World Bank Team overseeing public consultations*. [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

<http://www.forestpeoples.org/Briefings/World%20Bank/IPPquestEnglishOct01.htm>

Forest Peoples Programme (2002a): *Briefing on the revision of the World Bank's Indigenous Peoples Policy*. [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

http://www.forestpeoples.org/Briefings/World%20Bank/briefing_oct02_concerns.htm

Forest Peoples Programme (2002b): *Briefing on Indigenous Peoples' Rights and draft OP/BP 4.10 (Part I)* [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

http://www.forestpeoples.org/Briefings/World%20Bank/briefing_oct02_ip_rights_pt1_eng.htm

Forest Peoples Programme (2002c): *Briefing on Indigenous Peoples' Rights and draft OP/BP 4.10 (Part II)* [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

http://www.forestpeoples.org/Briefings/World%20Bank/briefing_oct02_ip_rights_pt2_eng.htm

Forest Peoples Programme (2004): *Critique of the World Bank's December 2004 Draft revised policy on Indigenous Peoples (OP 4.10)*. [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

http://www.forestpeoples.org/Briefings/World%20Bank/wb_ip_dft_pol_4_10_dec04_eng.htm

Indigenous leaders of the Americas (2002): *Letter to the World Bank*. [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

http://www.forestpeoples.org/Briefings/World%20Bank/wb_letter_ref_op4_10_15mar_eng.htm

Indigenous World Bank Roundtable Co-chair (2003): *Letter to World Bank Vice-President regarding further concerns over the revision process*. [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

http://www.forestpeoples.org/Briefings/World%20Bank/ip_letter_to_wb_re_policy_concerns_jun03_eng.htm

Joint NGO letter to the World Bank requesting clarification on the consultation process (2001). [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

<http://www.forestpeoples.org/Briefings/World%20Bank/JointNGOlettAug01.htm>

Silverston-Scher, Melina (2004), with the Indian Law Resource Center and the Amazon Alliance: *Quality Not Quantity. Lessons Learned from Consultations on the World Bank's Draft Indigenous Peoples Policy*. Bank Information Center (BIC). [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

http://www.bicusa.org/bicusa/issues/Lessons_Learned.pdf

UN Permanent Forum on Indigenous Issues (UNPFII), Fourth Session, May 2005: *Multilateral Development Banks (MDBs) and Indigenous Peoples' Rights including Free, Prior Informed Consent*. [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

http://www.forestpeoples.org/Briefings/World%20Bank/unpf_ip_response_wbipp_may05_eng.htm

World Bank (2002): *Summary of External Consultation process and the Bank's response regarding the Draft Operational Policy on Indigenous Peoples*. [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

[http://lnweb18.worldbank.org/ESSD/sdvext.nsf/63ByDocName/SummaryofExternalConsultation-English/\\$FILE/SumExtConsult-100802.pdf](http://lnweb18.worldbank.org/ESSD/sdvext.nsf/63ByDocName/SummaryofExternalConsultation-English/$FILE/SumExtConsult-100802.pdf)

World Bank (2005a): *Issues and Proposals Document Submitted to Board of Executive Directors*. [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

<http://siteresources.worldbank.org/INTINDPEOPLE/Publications/20571164/Issue%20Notes.pdf>

World Bank (2005b): *Staff Response to Public Comments on Draft Indigenous Peoples Policy*. [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

<http://siteresources.worldbank.org/INTINDPEOPLE/Publications/20571192/staffresponse.pdf>

21 Latin American indigenous representatives and students (2003): *Letter to the World Bank considering the revision of the World Bank Indigenous Peoples' Policy*.

[www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

http://www.forestpeoples.org/Briefings/World%20Bank/ip_letter_to_wb_re_policy_revision_aug03_sp.htm

Sekundääriaineisto

ILO Convention concerning Indigenous and Tribal Peoples in Independent Countries, Convention 169. [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

<http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C169>

Griffiths, Tom (2005): *Indigenous peoples and the World Bank: experiences with participation. Forest Peoples Programme*. Produced with support from Civicus, The Moriah Fund and the Charles Stewart Mott Foundation. [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

http://www.forestpeoples.org/Briefings/World%20Bank/wb_ips_and_particip_jul05_eng.htm

World Bank. Revised Draft Operational Policy on Indigenous Peoples (Revised Draft OP 4.10). [www-dokumentti, luettu 25.7.2005]

[http://lnweb18.worldbank.org/ESSD/sdvext.nsf/63ByDocName/RevisedDraftOperationalPolicyonIndigenousPeoplesRevisedDraftOP410/\\$FILE/Revised+Draft+OP+4.10+12-01-04.pdf](http://lnweb18.worldbank.org/ESSD/sdvext.nsf/63ByDocName/RevisedDraftOperationalPolicyonIndigenousPeoplesRevisedDraftOP410/$FILE/Revised+Draft+OP+4.10+12-01-04.pdf)

World Bank. Revised Bank Procedure on Indigenous Peoples, BP 4.10. [www-dokumentti, luettu 25.7.2005]

<http://wbln0018.worldbank.org/Institutional/Manuals/OpManual.nsf/B52929624EB2A3538525672E00775F66/DBB9575225027E678525703100541C7D?OpenDocument>

World Bank – Civil Society Joint Facilitation Committee (2005): *A Call for Participatory Decision Making*. Discussion Paper on World Bank – Civil Society Engagement. Draft for Public Comment. [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

<http://www.civicus.org/new/media/ParticipatoryDecisionMaking.pdf>

World Bank Legal Department (2005): *Legal Note on Indigenous Peoples*. [www-dokumentti, luettu elokuussa 2005]

<http://siteresources.worldbank.org/INTINDPEOPLE/Publications/20571167/Legal%20Note.pdf>

World Bank Operational Manual on Good Practices: Involving Nongovernmental Organizations in Bank-Supported Activities. GP 14.70. [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

<http://wbln0018.worldbank.org/Institutional/Manuals/OpManual.nsf/GPraw/1DFB2471DE05BF9A8525672C007D0950?OpenDocument>

Lähteet

Agger, Ben (1992): *Cultural Studies as Critical Theory*. London: The Falmer Press.

Ashcroft, Bill (2001): *Post-Colonial Transformation*. London: Routledge.

Bernard, Amanda, Henny Helmich & Percy B. Lehning (Toim.) (1998): *Civil Society and International development*. Paris: Development Centre of the OECD.

Caufield, Catherine (1998): *Masters of illusion: The World Bank and the Poverty of Nations*. London: PanBooks/Macmillan Publishers Ltd.

Chambers, Robert (2000): *Whose Reality Counts? Putting the first last*. London: ITDG Publishing.

Chandhoke, Neera (2002): *The Limits of Global Civil Society*. Teoksessa Glasius, Marlies, Mary Kaldor & Helmut Anheier (Toim.) (2002): *Global Civil Society 2002*. Oxford: Oxford University Press.

Clark, John (2003): *Worlds Apart. Civil Society and the Battle for Ethical Globalization*. London: Earthscan Publications Ltd.

Culler, Jonathan (1982): *On Deconstruction. Theory and Criticism after Structuralism*. London: Routledge & Kegan Paul.

Darby, Phillip (1998): *The Fiction of Imperialism: Reading Between International Relations and Postcolonialism*. London: Cassell.

Dean, Mitchell (1992): *Köyhyyden hallinnoinnin genealogia*. Hänninen, Sakari & Karjalainen, Jouko (Toim.) (1997): *Biovallan kysymyksiä. Kirjoituksia köyhyyden ja sosiaalisten uhkien hallinnoimisesta*. Tampere: Gaudeamus.

Degnbol-Martinussen, John & Poul Engberg-Pedersen (2003): *Aid - Understanding International Development Cooperation*. New York: Zed Books Ltd.

Derrida, Jacques (1988; Alkuperäisteoksen ilmestymisvuosi 1972): *Positioita*. Helsinki: Gaudeamus.

Derrida, Jacques (1999; Alkuperäisteoksen ilmestymisvuosi 1967): *Of Grammatology*. Baltimore and London: The John Hopkins University Press.

Foucault, Michel (1980): *Power/Knowledge: Selected interviews & other writings 1972-1977 by Michel Foucault*. Toim. Gordon, Colin. New York: Pantheon Books.

Held, David & Anthony McGrew (Toim.)(2002): *Governing Globalization. Power, Authority and Global Governance*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Ikhide, Sylvanus I.(2002): *Institutional Reforms and the Role of Multilateral Aid Agencies. Discussion Paper No.2002/119*. Helsinki: UNU/Eworld Institute for Development Economics Research.

Keinänen, Mikko (1998): *Rationality and values in the context of global social change: Some theoretical observations on democracy and Civil Society*. Working paper 13/98. Helsinki: Institute of Development Studies, University of Helsinki.

Keohane, Robert O. (2003): *Global Governance and Accountability*. Teoksessa Held, David & Mathias Koenig-Archibugi (Toim.) (2003). *Taming Globalization. Frontiers of Governance*. Cambridge: Polity Press.

Laundry, Donna & Gerald MacLean.(1996): *Introduction: Reading Spivak*. Teoksessa Spivak, Gayatri Chakravorty (1996). *The Spivak Reader*. Toim. Laundry, Donna & Gerald MacLean. New York: Routledge.

MacCabe, Colin (1987): *Foreword*. Teoksessa Spivak, Gayatri Chakravorty (1988): *In other worlds. Essays in cultural politics*. New York: Routledge.

Mignolo, Walter D. (2000): *Local Histories / Global Designs. Coloniality, Subaltern Knowledges, and Border Thinking*. Princeton: Princeton University Press.

Miller, Peter & Nicholas Rose (1991): *Köyhiä ohjelmoimassa: Köyhyyslaskelma ja asiantuntijatieto*. Teoksessa Hänninen, Sakari & Karjalainen, Jouko (Toim.)(1997): *Biovallan kysymyksiä. Kirjoituksia köyhyyden ja sosiaalisten uhkien hallinnoimisesta*. Tampere: Gaudeamus.

Patomäki, Heikki & Teivo Teivainen (2003): *Gloaali demokratia*. Helsinki: Gaudeamus Kirja; Oy Yliopistokustannus University Press Finland Ltd.

Said, Edward (1993): *Culture and Imperialism*. New York: Knopf.

Said, Edward (2001): *Power, Politics, and Culture*. New York: Pantheon Books.

Said, Edward (2003): *Humanism and democratic criticism*. New York: Columbia University Press.

Scholte, Jan Aart (2002): *Civil Society and Democracy in Global Governance*. Teoksessa Wilkinson, Rorden (2005): *The Global Governance Reader*. Oxon: Routledge.

Spivak, Gayatri Chakravorty (1967): *Translator's Preface*. Teoksessa Derrida, Jacques (1999): *Of Grammatology*. Baltimore and London: The John Hopkins University Press.

Spivak, Gayatri Chakravorty (1988): *In other worlds. Essays in cultural politics*. New York: Routledge.

Spivak, Gayatri Chakravorty (1990): *The Post-Colonial Critic. Interviews, strategies, Dialogues*. Toim. Harasym, Sarah. New York: Routledge.

Spivak, Gayatri Chakravorty (1996a): *Maailmasta kolmanteen*. Jyväskylä: Vastapaino.

Spivak, Gayatri Chakravorty (1996b): *The Spivak Reader*. Toim. Laundry, Donna & Gerald MacLean. New York: Routledge

Spivak, Gayatri Chakravorty (1999): *A Critique of Postcolonial Reason. Toward a History of the Vanishing Present*. Cambridge: Harvard University Press.

Stiglitz, Joseph (2002): *Globalization and its Discontents*. New York: W.W.Norton & Company, Inc.

Todaro, Michael p. & Stephen C.Smith (2003): *Economic Development*. Essex: Pearson education Ltd.

Van Rooy, Alison (Toim.)(1998): *Civil Society and the Aid Industry*. London: Earthscan Publications Ltd.

Van Rooy, Alison (2004): *The global legitimacy game. Civil society, globalization, and protest*. New York: Palgrave MacMillan.

Väyrynen, Raimo (2001): *Globalisaatiokritiikki ja kansalaisliikkeet*. Helsinki: Gaudeamus Kirja; Oy Yliopistokustannus University Press Finland Ltd.

Walker,R.B.J.(1984): *World Politics and Western Reason: Universalism, Pluralism, Hegemony*. Teoksessa Walker,R.B.J.(Toim.)(1984). *Culture, Ideology, and World Order*. Boulder & London: Westview Press.

Walker,R.B.J.(1993): *Inside/Outside: International Relations as Political Theory*.Cambridge: Cambridge University Press.

Williams, Patrick & Laura Chrisman (Toim.)(1994): *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory: A Reader*. Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf.

Young, Robert J.C. (1990): *White Mythologies. Writing the History and the West*. London: Routledge.

Young, Robert J.C. (2001): *Postcolonialism. An Historical Introduction*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Internet-lähteet ja artikkelit

Bank Information Center: World Bank [www-dokumentti, luettu 15.11.2004]

http://www.bicusa.org/bicusa/issues/world_bank/index.php

Bretton Woods Project. [www-dokumentti, luettu 19.11.2004]

www.brettonwoodsproject.org

Brown, Christopher & Greig E. Henderson: *Glossary of Literary Theory*. [www-dokumentti, luettu maaliskuussa 2005]

<http://www.library.utoronto.ca/utel/glossary/Logocentrism.html>

Darby, Phillip (2003). *Reconfiguring "the International": Knowledge Machines, Boundaries, and Exclusions*. *Alternatives* 28 (2003), 141-166.

Finnvera Oyj: *Ympäristöselvitykset kuuluvat riskiarvioon*. [www-dokumentti, luettu 22.9.2005] <http://www.finnvera.fi/vera/artikkeli.cfm?to=355>

Foley, Michael W. & Bob Edwards (1996). *The Paradox of Civil Society*. *Journal of Democracy*, July 1996 p.38-52.

Hadenius, Axel & Fredrik Ugglå (1996): *Making Civil Society Work, Promoting Democratic Development: What Can States and Donors Do?* *World Development*, Vol.24. No.10, p.1621-1639, 1996.

Maaailmanpankki: www-sivusto. www.worldbank.org

- World Bank: Civil Society Organizations. [www-dokumentti, luettu 20.8.2005]
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/CSO/0,,contentMDK:20127718~menuPK:288622~pagePK:220503~piPK:220476~:228717,00.html>

- World Bank: Consultations [www-dokumentti, luettu syyskuussa 2005]
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/CSO/0,,contentMDK:20094165~pagePK:220503~piPK:220476~theSitePK:228717,00.html>

- World Bank: Defining Civil Society Organizations [www-dokumentti, luettu syyskuussa 2005]
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/CSO/0,,contentMDK:20101499~menuPK:244752~pagePK:220503~piPK:220476~theSitePK:228717,00.html>

- World Bank: Measuring poverty at the global level. [www-dokumentti, luettu syyskuussa 2005]
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/EXTPA/0,,contentMDK:20153855~menuPK:435040~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:430367,00.html>

- World Bank: Organization [www-dokumentti, luettu 20.9.2005]
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,,contentMDK:20040580~menuPK:34588~pagePK:51123644~piPK:329829~theSitePK:29708,00.html>

- World Bank: Outreach to Civil Society [www-dokumentti, luettu 20.9.2005]
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/CSO/0,,contentMDK:20094158~menuPK:220430~pagePK:220503~piPK:220476~theSitePK:228717,00.html>

- World Bank: What Is Governance? [www-dokumentti, luettu 20.8.2005]
<http://www1.worldbank.org/mena/governance/Issues-KeyQuestion.htm>

Racioppi, Linda & Colleen Tremonte (2003): *Literature and International Relations: The Challenges of Interdisciplinarity.*

Academic Exchange Quarterly , Fall 2003, Volume 7, Issue 3. [www-dokumentti]
<http://www.rapidintellect.com/AEQweb/choice2430.htm>

Rizvi, Haider / Global Policy Forum / Inter Press Service (31.5.2005): *Indigenous Peoples Want Power to Veto World Bank Plans.* [www-dokumentti, luettu heinäkuussa 2005]

<http://www.globalpolicy.org/globaliz/cultural/2005/0531indigenous.htm>

UNDP, YK:n kehitysohjelma: *What is Human Development Index?* [www-dokumentti, luettu syyskuussa 2005] <http://www.undp.org/hdr2003/faq.html#21>

United Nations Permanent Forum on Indigenous Issues (UNPFII) (2005): *How can the Millennium Development Goals help the Indigenous Peoples?* Backgrounder. [www-dokumentti, luettu 18.8.2005] <http://www.un.org/issues/calendar/cache/ip-kit-lang.pdf>

YK:n vuosituhatjulistuksen kehitystavoitteet. [www-dokumentti, luettu maaliskuussa 2005] <http://www.un.org/millenniumgoals>